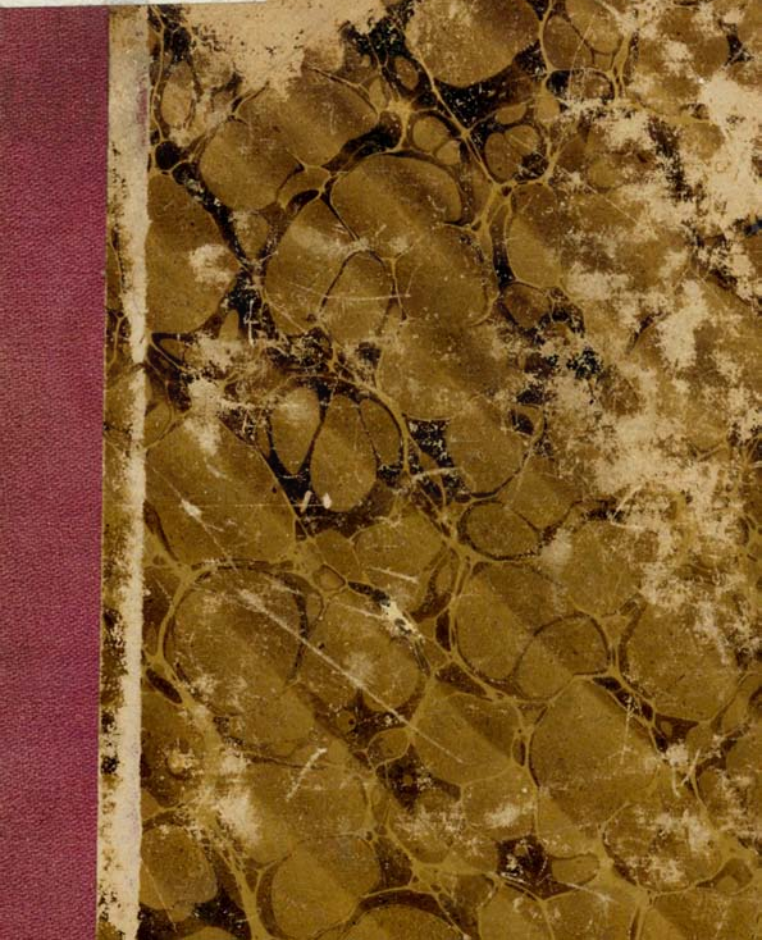

88261

OSZK

9-10

OSZAK

OSZK

88,261 / 9

Koll. I.

R
2

B E B E.

Leszczinszky Sztaniszló; Lengyelországnak szerencsétlenségéről és kalandjairól nevezetes királya; miután hatalmas barátja és szövetségese XII. Károly megbukott; maga is futni kénytelenült s trónját átengedni II. Ágostnak.

Ámde azért, ha leszállt is, de le nem mondott soha e trónról; s minden alkalmat megragadott, hogy azt visszaszerezze.

Az ilyen nyugtalan trónkövetelő nagyon elrontja azoknak álmait, a kik már birtokban vannak. Sztaniszló zweybrückeni birtokában, melyet a nagy svéd királytól kapott, miután országát elveszté; szüntelen körül volt véve

alkalmatlan látogatóktól, a kikről igen jól tudta, hogy minden szavát, gondolatát kilesik s besúgják Ágostnak. Minden barátságosan közeledő ábrázatról tudhatta, hogy ez kém.

A hol pedig a kém jelen van, ott már az órgyilkos sincsen messze.

Az udvarában egymást váltó idegenek között volt egy orosz és egy szász tiszt. Amanak a nevét nem tudni, emezt Branckénak hiták.

Ugylátszott, mintha ott ismerkedtek volna meg, s mindkettő azon törekedett, hogy Sztaniszló szép testvére, Katalin figyelmét magára vonja, e fölött voltak tréfás vitáik, mint szoktak fiatal urfiak közt lenni, ha delnökről van a szó.

A fejedlem angol kertjében volt egy mesterséges grotta, ódon kövekből összerakva, folyondárral befuttatva, mohos, fülfüvel benőtt teteje volt, nehéz vasajtaja, belül pedig kényelmes pamlagok, és fényüző pompa. Egy szobából állt az egész.

A királynak ez volt kedvencz nyaraló helye; itt aludta délutáni álmát, s ide rendelé gyakran meghitt vendégeit, kik aztán nála

nélkül is eljártak oda, a nyári délutánok alatt hüsselni.

Egy délután egyedül volt a grottában az orosz és Brancke.

— Te bajtárs, szólt az orosz, ez ugyan csendes magányos hely itten.

— Valóban egészen szerelmes kalandok számára van építve.

— Ha becsuknák ezt az ajtót, senki sem tudna meg semmit arról, hogy mi történik ide benn?

— Például, hogy az ember szép asszonnyal csókolózik.

— Te szeretnél itt egyedül lenni Katalinnal, nemde?

— Még inkább Sztaniszlóval egyedül lenni.

Az orosz hirtelen megragadá Brancke kezét.

— Csitt. Zárjuk be az ajtót.

Azzal becsukta a vas ajtót magukra.

— Itt nem hallhatja szavainkat senki.

— Egy lélek sincs rajtunk kívül jelen. A grottának semmi mellék-épülete nincs, falain át nem hat a szó, s itt semmi hely, a hol valaki elrejtette volna magát.

— Ha csak ebbe a virágvederbe nem!

Egy pompás két láb magas japán virágveder állt ott egy zöld márvány oszlopon, tarka dáhliákkal megrakva; az orosz arra mutatott; — mindaketten nevettek fölötte; azután megnéztek pamlagot, szőnyeget; nincs-e ott rejtve valaki? S meggyőződtek felöle, hogy egyedül vannak.

— Bajtárs; szólt az orosz; mi egy czélből vagyunk ide küldve.

— Igen.

— Utasításunk az, hogy Sztaniszló minden mozdulatát kikémeljük s vigyázzunk rá, hogy Zweybrückent el ne hagyja.

— Azt pedig az éjjel el akarja hagyni; hogy Francziaországba fusson, honnét segítséggel biztatják, én megtudtam.

— Én is tudom. Mi parancsod van ez esetre?

— Akkor meg kell öt ölni.

— Csitt! halkabban beszélj. Még a virágok se hallják meg, a mit mondasz. Hogy akarod öt megöletni?

— Katonáim vannak a közelben; azok az uton meg fogják támadni s levágják; azt fogja mindenki hinni : rablók voltak.

— Nem jó terv. Sztaniszló bátor és vitéz, megeshetik, hogy keresztülvágja magát. Valaki rá talál embereidre ismerni. Lenne érte zaj; téged bizonyosan kiadnának saját küldöid, mert az ilyen zajos tett felelősségét nem szokás nyíltan elvállalni. Mást kell tenned.

— Tanácsolj.

— Zaj nélkül kell neki meghalni, van nálad valami méreg?

— Van; de soha sem tudtam használni; Katalin mindig megkóstolja elébb minden ételét, italát.

— S azt nem akartad megölni vele együtt, ugylátszik, hogy még utóljára szerelmes vagy bele. Ne bántsá. Én okosabban vagyok ellátva. Látod ezt a levelet? Ebben van Sztaniszló halála. Pedig milyen szép rózsaszín pecsétje van! Az ember nem hinné. A mi bele van írva, az is igen kellemetes. Tudósítják a királyt, hogy Károly ismét hadsereget gyűjt török pénzen! hogy fog örülni rajta! De majd két óra múlva el kezd a szive szorulni, mellét nehéz teher fogja el; szemei elsötétülnek, agya elkábul; orvosok jönnek, futnak, eret vágnak, tudományukat előszedik; mind hiába, a király az éjjel halott lesz. A levél sorai finom

porral vannak behintve, mely az olvasás közben ledörzsölődve róla, egy pár évvel hamarabb elküldi őt oda, a hol legjobb helye van minden embernek.

— Ez jó ötlet. Te fogod átadni a levelet.

— Add át te. Bennem kételkedik, mert azért hogy lengyel nevem van, orosznak gyanít.

Brancke egy perczig tétovázott a levelet elvenni.

— Talán félsz tőle?

Erre elvette és keblébe rejté.

— Most keressük föl a királyt.

E titkos szerződés után egyik férfi sem hagyta el egy perczre is a másikat; az árulók féltékenyek; mindegyik biztos akart arról lenni, hogy a tett végrehajtásáig társától el ne legyen árulva.

Két óra mulva hallák az udvarmestertől, hogy a fejedelem a grottában várja őket. Mindketten siettek oda.

Sztaniszló egyedül volt. Midőn beléptek hozzá, mondá, hogy csukják be maguk után az ajtót.

Erre Brancke kivevé öltönye alól a levelet s örvendő arcczal monda Sztaniszlónak :

— Levél érkezett Benderből.

Sztaniszló összefonta karjait s nem vette el a levelet; hanem átszegző tekintetével nézett majd egyikre, majd másokra.

Brancke újra eléje nyujtá azt.

— Csak tartsd meg leveledet; tudom mi van benne. Ha én is tudnék méreggel gyilkolni, miként ti, azt mondanám, nyisd fel és olvasd el magad.

Brancke elsápadt; az orosz észrevevé, hogy el vannak árulva, hirtelen az a gondolat vilant meg agyában, hogy Brancket benne kellene hagyni a felelősségben s magát megmenteni; egy árulással több, vagy kevesebb.

— Mi az? szólt tettetett bámulattal fordulva czinkosához.

— Ne álarczoskodjál! kiálta rá a fejedelem. Te olyan jól tudod, hogy mi az? mint én, vagy ő. Ti küldve vagytok, hogy engem szemmel tartsatok, s ha kell, megöljetek. Itt ebben a szobában szép csendesen, egyedül, halkan suttogva végeztétek el az órgyilkos tervet, senki sem hallá, csak egy virágedény; de a virágoknak füleik vannak és nyelvük a tanuskodásra. Bebe!

E hívásra a porcelán veder dahlia bokré-

tája szétbomlott, s a két láb magas edényből egy emberalak emelkedett elő; — valóságos élő ember; maga sem magasabb harminczhárom hüvelyknél; a fejedelem kis törpéje; Bebe.

Ki hitte volna, hogy abban a kis virágtartóban egy egész meglett ember elfér?

A kis furcsa törpe biczegő fejjel mosolyga az elárult kémekre s két kezében egy felvont pisztolyt tartott, melynek lyukas végén tréfásan fütyörészett, mintha ez a legjobb mulatság volna rá nézve.

Az árulóknak nem volt semmi mentségük.

Uraim, szólt hozzájuk a fejedelem. Királyok, a kik trónjukon ülnek, a felségsértőket el szokták ítéltetni, s ha nekik úgy tetszik, megöletik vagy kegyelmet adnak. Én futó király vagyok, kinek sem testőrei, sem birái, sem végrehajtó bakói nincsenek. Ha trónomon ülnék, kegyelmet tudnék adni az orgyilkosnak; de mert üldözött vagyok, elítéllek benneteket és meghaltok. S mivel hogy bakó nincsen szolgálatomban; majd végrehajtom az ítéletet magam; mint királyhoz és lengyelhez illik. Huzzatok kardot és védjétek magatokat. Sztaniszlót meg is lehet ölni, de csak szemközt.

A felfedezett gyilkosoknak nem is lehetett egyébre gondolni, mint hogy karddal kezükben nyissanak utat maguknak e kelepczéből, melyből csak Sztaniszló vérén keresztül volt kijáras. Hirtelen kardot vonva, rohantak a királyra mindketten.

— Hohó! urak! sivíta a törpe éles hangja; egyszerre csak egy jön; egyik a másik után: kettesével csak az órgyilkosok mennek egy ellen; várjon a kapitány ur sorára! Tessék leülni a pamlagra és ne tessék kardjára tenni kezét, mig az első viadal tart; mert Bebe itt van, és Bebe igen jól lö.

Brancke leült. Az orosz összemérte kardját a királyéval. A törpe az egész viadal alatt Brancke homlokának szegezve tartá a piztolyt. Annak a homlokán hideg veriték gyöngyözött a párharcz alatt. Az pedig igen soká tartott. Az orosz igen jó vivó volt s kétségbeesve védte magát. Eleinte sok erő pazarlással veté magát a királyra, ki azonban csak játszani látszott vele.

Végre Branckét egy zuhanás riasztá fel kábultából; az orosz keresztül döfve esett oda, épen az ő lábához. Csak arczra fordult még, azután mindjárt meghalt.

— Uram! önön a sor. Szólt hozzá Sztaniszló. Brancke előtt káprázott a világ; gépileg nyujtá maga elé meztelen kardját, s egy percz mulva a király kardja a fal táblázatához szegezte a nyomorultat.

— Most lovaimat Bebe!

Sztaniszló meg azon éjjel átszökött Franciaországba.

SZÖRNYŰ NEMESIS.

Láttátok ezt a vidám öreg urat? Hogy tréfált, hogy adomázott, hogy tette a szépet a leánykáknak, hogy kötődött az ifjakkal? Nagyon víg ember ez! — Igen, mert most tiszta idő van. Duzmai bácsi igen jó kedvű ember, mikor a nap süt; akkor madarat lehetne vele fogatni, olyan fürge, akkor még meg is lehetne házasítani.

De látnátok csak egyszer, mikor borongós idő van; mikor felhőkkel huzódik be az ég; mikor a hold udvart von maga körül, mikor az esőnek már lógg a lába, aztán mikor megcsordul az eresz, töltik az egek csatornáit a vizet, csak úgy szakad! No iszen akkor látná őt valaki!

Duzmai bácsi akkor nem bácsi senkinek; akkor ő haragos orosz lány, akkor nem mulat

senkivel, akkor összevész az öregekkel, megkergeti a fiatalokat, s ha szép lyánkákkal találkozik, félre fordítja a fejét, hogy ne kelljen nekik köszönni.

Hogy van az időváltozásnak ilyen nagy hatása a jó öreg ur kedélyére.

Hát ennek a historiája bizony aként hangzik, hogy régen-régen nagyon fiatal korában volt Duzmai Sándornak egy jó öreg barátja; valami nyugalmazott örnagy, a kihez ő naponkint eljárogatott hármásban tarokkozni; a harmadik volt az örnagy felesége; mellesleg mondva, élte virágában levő fiatal menyecske.

Az örnagy és Sándor barátja sokszor vitatkoztak a tarokk szépségein; az örnagy azt állította, hogy ez az egyetlen kártyanem, a minek játszásához legalább három ember kívántatik; Sándor pedig azt erőttette, hogy de bizony lehetne azt kettőnek is játszani.

Az örnagy állt a véleménye mellett rendületlenül, mint a silbak; hanem a fiatal menyecske engedte magát kapacitáltatni, hogy lehet biz azt a tarokkot két embernek is játszani, ha a harmadik nincs ott.

Az ilyen leczkeadások pedig nem tetszetek a hadastyánnak, azért is megtiltá Sándor

barátjának a további barátkozást s azt ígérte neki, hogy ha még egyszer ott kapja a házánál, meglövi.

A vakmerő fiatal ember nem ijedt meg a fenyegetéstől, s miután az örnagy magával vitte a kapukulcsot, mikor este a casinoba ment, tehát a kerítésen járt be.

Ezt is megtudta a kiszolgált hős s egy este rá lesett töltött pisztolylyal, s a mint Sándor urfi épen kapaszkodott fel a palánkba, ugy sütötte rá a mordályt, hogy az egész töltés a tomporába ment.

A seb azonban nem vala halálos, de annál keservesebb, mert a pisztoly göbecs helyett — öreg sóval volt megtöltve.

Jaj, szegény Sándort de tönkre tette ez a lövés. Felgyógyult, de az átkozott só a tomporában minden időváltozást megérez.

Azért bár milyen jó kedve van is, mikor szép az idő, egyszerre elromlik az, mikor közeleg a nedvesebb szak s olyankor megeszi az embert; kivált a ki azzal a veszett bátorsággal bir, hogy az időjárás leendő voltáról kérdezősködik nála.

Ilyen halálíg tartó bünhödést csak a pokbeli poéták birnak kigondolni.

F U L K Ó L O V A G .

Rege a régi rossz időkből.

Azokban a szomorú időkben, hogy az átkozott kegyetlen tatár pusztítá e mi jó hazánkat, két jó magyar vitéz testvér, Koppánd Simon és Koppánd Mihál, a tamásfalvai pusztulás után, mely nagy városnak a nyoma sem látszik meg mai nap, valahogy megszabadultak az égésből, gyilkolásból, s a nádasok közé menekülve, azokban bújdokoltak sok napon és éjszakán keresztül, néha fejtetőig elbújva a víz alá, mert a gonosz, vérszomjas ellenség, még a mocsárokat is meghajtotta, hogy a menekülteket kézrekapja, nem lévén egyéb a szándéka, mint hogy végképen kiirtson minden magyart a földszinéről.

Ilyenformán, nappal rejtőzködve, éjjel bujdokolva, a szerint mentek mindig nyugot felé, a mint azt a csillagok járása mutatta nekik, remélve, hogy még ott menedékre találnak. Eledelük nem volt ez alatt más, mint a réce- és szárcsatozás, a mit a mocsári fészkekben kaptak, azzal táplálkoztak.

Egyszer, mikor már nagyon messzire elmentek s azt gondolták, hogy jóval megelőzték a tatárokat, elő mertek jöni a nádasból a síkságra s a szép holdvilágnál egy tornyot pillantottak meg jótávol maguk előtt.

Az ott valami város, gondolák magukban, tartsunk arra; talán ott biztosságban leszünk, odáig nem jön a tatár. Mert csak azt hitte minden ember, hogy a mint máskor szokta, egy-egy rablócsorda betör az országba, s ha jól megszede magát zsákmánynyal, megint visszamegy az országába.

Mentek hát a látott torony felé egész éjfélig; hát a mint közel értek hozzá, akkor veték észre, hogy a toronynak nincsen teteje; a mint még közelebb mentek, akkor látták, hogy a házak mind földig vannak rontva, s a mint beértek az utczába, hát akkor látták, hogy ott senki sem lakik, hanem farkasok és elvadult

kutyák üvöltének eléjük a fekete kapubálványok mögöl, a hol mindenfelé emberek feküsznek; alakok fej nélkül, asszonyok, nyállal állalöve, az anya, ki halott gyermekeit takarja holttestével, hosszú, elszort fekete hajával.

Az ifjak elborzadva takarták el szemeiket e látvány elől, jaj! itt is a tatár járt már, itt sincs többé élet.

Hanem azért mégis ott akartak maradni másnap éjszakáig, valahol elrejtözve, mert már közel volt a reggel, s fényes napvilágnál nem jó volt kijöni a mezőre.

Bementek hát a templomba, hogy majd ott valahol elrejtöznek, vagy kriptában, vagy valami sekrestyében.

Hajh! sirbolt volt most az egész templom, ott vágta le a nép színét javát, asszony, férfi és gyermek ugy hevert egymáson keresztül, a leégett gerendák között, a sápadt hold csak ugy világított le rájuk a tetőtlen orom beszakadt padmalyán át.

Itten valósággal kardot kellett rántaniok, hogy elhajtsák a farkasokat, a mik a sirásó hivatalát pótolni jöttek ide, s a mint kiriogatták őket onnan, ismét vissza-visszajöttek s beordítottak az ajtón.

Azt mondá akkor az öregebbik testvér, Simon : Mikhál öcsém, ezek a gonosz férgek nekünk itten békét nem adnak, s miattuk meg nem nyugodhatunk, pedig az álmatlanságtól alig van jártányi erőnk már; azért te fekügyél le most, az oltár mellett jó helyed lesz, Isten most is közel van ott még, én majd addig őrt állok az ajtóban s elhajtom rólad a feneállatokat; majd ha elfáradtam, akkor fölkeltelek s te fogsz vigyázni rám.

Mikhál tehát keresett valahol egy helyet az oltár mellett, s egyik holt vitéz mellé lefeküdt, olyan volt mind a kettő, mintha aludnék, vagy mintha mind a kettő halva volna. Simon vitéz pedig azalatt összekeresett néhány elhullt nyilat a harczos téren, talált hozzá íjat is s úgy támaszkodék a pusztá ajtófélnék; a mint közeledtek a toportyán-férgék, közéjük lőtt egy-egy nyilat, a megsebzett aztán verekedést kezdett a többiekkel, azt gondolva, hogy társai harapták meg. Ez a rut viadal, undok marakodás tartott már közel egy óráig, a midőn egy vén farkas csunyául elkezdett üvölni, rá, mintegy jelszóra, visszaüvöltöttek a város minden részéből társai s azzal egyszerre iramodott valahány, annyi felé.

Simon vitéz csakhamar kitalálta e futás okát, s visszament testvéréhez és felkölté :

— Ébredj fel öcsém; lódobogást hallok ; a tatárok jönnek vissza.

Nem volt más menekülés, mint mind a ket-
tőnek lefekünni a halottak közé, arczczal föld-
felé fordulva s úgy várni csendesen a közele-
dőket.

Épen ide jöttek az omladék templomba.

Sokszor tettek ők így. Gondolták, a menekült nép azt hiszi, hogy nincs már mit keresnünk feldult városában s visszatért romjai közé, üssünk rajta. Sokat elvesztettek így.

Azon városból való ember vezette őket vissza : egy tatárrá lett lakos, ki maga is átpártolt az ellenséghez s előljárt, a hol pusztitni kellett.

Ez az átkozott gonosz ember maga is tatár ruhát viselt már, hosszú hegyes prémsüveget, bő nadrágot s törte a tatár szót a kedvükért; — hogy az Isten fullaszsa a torkán, valahány kijön rajta!

A testvérek kivehették a beszédből, hogy az átpártolt rossz ember azért vezette ide az ellenséget, hogy felfedezze előttük a kripta

nyilását, melybe az elfutott lakosság drágaságait, s templomi ékszereit elrejtette, az ajtót befalaztatván utána. Azt ott felbontották rögtön, s nagy lármával és dulakodással megosztottak a talált kincseken, összetörve, a mi nagyobb darab volt. A tatárrá lett vezetőnek is jutott belőle egy szentségtartónak a fedele, mit a gonosz ember süvege mellé tűzött czifraságnak.

— Hej, csak kerülnél egyszer a kezemre, gondolá magában Simon vitéz, ki mindezt nézte félszemmel, a halottak között fekve.

Azután tüzet raktak a gyilkos tatárok a szent oltáron, a templomban levágtak egy lovat, azt tiltul megsütötték nagy koncokban s neki telepedtek lakmározni, hogy utálat volt őket látni; az uj tatár velük evett.

Egyszer egy parázs a tüzből kipattanva, épen Mihál vitéz kinyujtott markába esett; Simon vitéz látta azt jól, s megrettent, hogyha öcsese az égető kinra megtalál mozdulni, mind a ketten elvesznek. Mihál vitéz azonban szép csendesen összeszorította a markát, úgy hogy senki sem vette észre s elfojtatta benne az égő parázst, még csak szisszenését sem lehetett hallani.

Hajnalra kelve aztán ismét felkerekedtek a tatárok, felkaptak lovaik hátára s száguldottak odább; nem vették észre, hogy két élőt hagytak el a holtak között.

A két vitéz késő estig átalla a templomból előjöni, hanem ott viaskodott egyre a mezei vadakkal, a mikhez nappal még a keselyük is csatlakoztak, ott vijjongtak egész nap a fejük felett, csak hogy ki nem verték a szemeket karmaikkal. Hálát adtak az Istennek, a mint a borzasztó helyről odább mehettek napnyugatkor.

A sik rónán mentek, a hogy mehettek sietve; hátra sem is igen mertek nézni; de mit is néztek volna ottan egyebet, hanem ha a sötét füstfelhőket, miket égő városokról hajtott feléjük a szél? Hátuk mögött jött a tatár!

Estefelé egy magános tanyához értek, a melyben egy izmaelita lakott. Duplán ellenség, mert idegen és pogány, hogy adott volna az jó tanácsot a menekülőeknek?

Sok mindenféle nép volt már akkor ott az udvarában, a kik elfutottak a tatár elől s futottak, a merre világot láttak maguk előtt, ki lovon, ki gyalog, ki szekéren, férfiak, asszonyok, gyermekek.

— Jaj édes feleim, ijeszgeté őket az izma-
elita, rossz helyre jöttetek ide : sokkal jobb
volna visszafordulnotok, a merről a tatár ha-
dak jönnek, mert azok legalább, ha megadjátok
magatokat, le nem vágnak, csak rabszolgának
visznek el; jaj de előlről sokkal nagyobb vesze-
delem vár reátok, mert itt ebben az erdőben
laknak óriások, rettentő magas szörnyek két-
szarvu fejekkel, szájuk akkora, hogy egy em-
ber befér rajta; ezek elfogdossák az erdőkre
futókat s ott megsütik nyárson; engem is csak
azért nem bántanak, mert bort adok nekik,
mikor jönnek.

Már ekkor a menekvők hallották Várad
alól futó vitézektől a tatár óriások hírét, kik
egy egész sereget megszalasztottak puszta fel-
tünésük által, sőt egy csordapásztor, a ki be-
csületes jáász eredetű ember volt, maga is es-
küdött rá, hogy ő is látta őket, a mint négy
öles lépésekkel jártak végig a mezőn s egy
közölük szépen leült a kutágas tetejére, a nél-
kül, hogy a lábai lelóggtak volna.

A szegény megrémült népség erre a hirre in-
kább visszafelé akart futni a tatár torkába, hogy-
sem e szörnyetegek fogaira jusson; de a két
Koppánd vitéz azt mondá okosan egymásnak :

Ime azok kevesebben vannak, a tatárok száma pedig sok százezer. Az óriás husa is csak hus: majd bejárja a kard, Goliáth is óriás volt, s egy pásztor fiú ölte meg; inkább menjünk mi azok ellen.

S elindultak az erdő felé.

— No majd megbánjátok! kiálta utánuk az izmaelita.

Hát a mint a vitézek az erdőhöz közelértek: ime kijöve a fák közül tizenkét rettentő alak; háromszorta magasabbak, mint a közönséges ember; nagy fejük, mint holmi hordó; bajszok, mint egész lófark; három ölet léptek egyszerre, s két öles kardokat czepeltek a vállaikon.

— No öcsém, szólt Simon vitéz, kardmarkolatához kapva; már most vagy mi eszünk, vagy ők esznek; válaszd ki a magadét, én is az enyimet.

S azzal kivont karddal rárohantak az óriásokra.

A szörnyü alakok eleinte nagyon lármáztak reájuk s kardjaikat emelgették; a mint azonban látnák, hogy a két vitézt semmikép sem lehet megijeszteni, hátat adának és hosszú lépésekkel iramodtak vissza az erdő felé

Nem voltak azok valami természettől alkotott szörnyek, hanem csak a tatár khám személyvesztői, kik hosszú lábtókon tudtak járni s felöltöztek Isten csodáinak, hogy a futónépeket visszariaszák gyilkosaik körmei közé; az izmaelita jól tudta azt, mert velük értett.

A mint Simon vitéz meglátta, hogy az óriások futnak, még jobban biztatta testvérét ellenük, a holott azután nem érék be azzal, hogy az erdőig megkergették őket, hanem a mint azok a fák és cserjék között lábtóikkal nem tudtak boldogulni, sem a nehéz álarcz és rémpóla miatt ügyesen mozogni, nehéz kardjaiknak sem vehették hasznát; ott a vitéz ifjak mind valamennyit levágták irgalom nélkül s a nagy festett szörny-fejeket feltűzték az erdő szélében karók hegyére, hogy a futó népek bátorságot kapjanak, ha azokat messziről meglátják. Az áruló izmaelita nevét azonban Simon vitéz felírta kardmarkolatára.

Megint mentek odább napnyugat irányában, míg végre a Tisza vizéhez értek, a hol egy révet találtak, mely előtt már akkor sok ember várakozott, a kik mind a tatárok elöl futottak. A vámot ottan valami patarénus népszedte, mert még András király és Dienes ná-

dor idejében mind ilyen huzavona nép kezébe kerültek a vámok. Azt lehetne gondolni, hogy ilyen nagy veszedelem idején, mikor mindenki tűz elől, vér közöl fut tova, ingyen is átszállították a révészek a menekülőket? Igen, keresztyn és magyar ember bizonyára azt tette volna, de az istentelen patarénus nép most sarczolta az átkelőket legjobban, ki mit megmentett a tatárok elől, testén maradottat, azt oda kellett nekik adnia, asszonyok fülönfüggőiket, férfiak bogláraikat vetették váltságul a kegyetleneknek, csakhogy átszállítsák őket. A kiknek pedig épen semmijök sem volt, a kik koldusképen futottak el, azokkal azt az istentelenséget követték, hogy elébb elmondattak velük egy manichaeus imádságot, mely nem volt egyéb, mint a legirtóztatóbb káromlása az igaz Istennek és az ő szenteinek tatár nyelven. Igen sokan elmondták azt, csakhogy menekülhessenek, nem gondolván a halál félelmében lelkük örök életére; a kik irtóztak elmondani a csufságot, másutt kerestek a Tiszán gázlót, vagy ha uszni tudtak, ahhoz fogtak, sokan ott is vesztek.

A két testvérnek sem volt semmije, a mivel megváltsa a révet, csak az istenkáromló

tatár imádság. Simon vitéz azt mondá, hogy inkább darabokra engedi magát vágatni a tatár által, hogy sem az Istent káromolja és a szent Szüzet, de Mikhál könnyebb véri lévén, azzal biztatá, majd elmondja ő azt mind a ket-
tőjük helyett, azt állitván, hogy testvére néma; ő tehát elmondá kétszer is egymás után, egyszer magáért, másszor a bátyjáért a rettentő káromkodást, mialatt Simon összetett kézzel magában halkán mondá utána a Miatyánkot és az Üdvözetet. Így szálliták őket át a tulsó partra, a holott a midőn Simon vitéz szemére vetné testvérenek, hogy miért mondta el kényszerüségből az istenkáromló verseket, ez azzal vigasztalá bátyját, hogy hiszen magában minden vers végén utána mondta : „nem igaz, nem igaz.“ De csak mégis nagy bűn volt az.

Simon vitéz a manichaeus nevét is feljegyzé kardmarkolatára.

Hajh de a menekülők ott csak ujjabb veszedelem torkába futottak : a sajói nagy ütközet el volt már vesztve; a Duna Tisza között is özönnel járt már a tatár, a mint egy erdő széléből kiértek, köröskörül nem láttak egyebet a távol láthatáron, mint égő falvak füstjét; visszatértek hát megint az erdőbe s felfelé

északnak kezdtek tartani, köröskörül hallva a tatárok kürtjeinek hangját, a mint egymásnak felelgettek, s a nappalokat odvas fák rejtekeiben tölték, nem találva egyéb táplálékot, mint vadmézet és lehullott bükkmogyorót, a mivel éhségüket csillapíták.

Negyed napra találtak egy tisztességes házat az erdő közepén, melyet sem lőrések, sem sánczkarók nem védelmezték s mégsem volt leégetve.

Az ifju vitézek csodálkoztak ezen; pedig hát tudniok kellett volna, hogy abban a házban szaraczenus lakik, a kik pedig mind egyet-értenek a tatárokkal, azok hordanak nekik tudósítást, vezetik őket a városokra, kémeik és orgazdáik, a mit a tatár rabolt, azt megveszik tőle olcsó pénzen s szállítják majdan Morvába és odább is. Egy ilyen kufár háza volt az. Egy nagy vörös ökörfő volt a kapujára festve, a miről a tatárok ráismerhettek, hogy ez az ő emberük.

A szaraczenus nagy nyájassággal fogadta őket, mikor bementek hozzá; biztatá, hogy várjanak, mindjárt készített számukra ebédet a mi a kiéhezett jámboroknak vajmi kedves vigasztalás volt. Mig ott panaszoznák kiállott

szenvedéseiket a jámbor arczu házi gazdának, jön lihegve egy uri asszony, megszakgatott ruhájáról, feslett sarujáról kilehete venni, hogy messziről menekült futva s reménykedve kérdi a házi gazdától, nem tért-e ide be az ő szerette férje kis fiacskájával? Az erdőbe menekültek öten : a férj kis fiával, a hitves, egy dajka és a kis csecsemő gyermek. Egyszer kutyaugatást hallottak : a férj azt mondá, hogy hárman maradjanak hátra egy barlangban elbujva, majd ő fiával előre megy, megnézni : nincs-e ott emberi lak közel? ők sokáig vártak ott, végre a nő aggódva férje kimaradtán : maga indult el őt keresni, talán itten voltak ?

Meglehet, hogy itt jártak, gyermecsém; szólt vállat vonitva a szaraczen, itt sokan megfordulnak napjában; milyenek voltak ?

A nő leírta férje alakját, ruházatát, a kis gyermekét, a fiucska ujján volt egy fekete lószőr gyűrű fehér kereszttel, azt csak nem vette el tőle senki, ha megölték is, ráismerhetne róla.

A szaraczen azt mondta, hogy semmikép sem látta őket s a szegény nő kezét tördelve és jajongva ment ismét odább férjét és kis fiát keresni.

Ez alatt felhozták az ifju vitézek számára

az ételt, egy nagy bográcsban aprított hust, a szaraczen hozatott nekik melléje bort s megáldva lakomájukat, magukra hagyá őket.

Mikhál vitéz a milyen éhes volt, rögtön hozzá akart fogni a bőséges étkezéshez, de Simon vitéz megállítá elébb.

— Hát Mihál, nem jut-e eszedbe, hogy elébb imádkoznánk?

Azzal elvégzék az imát, a hogy istenfélőkhöz illett, s csak akkor fogának az étekhez.

És ime, Isten megjutalmazá őket kegyességükért, mert a mint Mikhál vitéz görbe evőkését beleszurá a bográcsba, ime mi akadt legelőbb is kése hegyére, egy vékony csont, egy fekete karikagyűrűvel lószörből átkerítve, fehér kereszt a gyűrű közepén.

Az ifjak ijedten ugrának fel ültökből s nem érintve többé sem ételt, sem italt, nem busztak sem gazdától, sem gazdasszonytól, hanem futottak onnan sebtén, a hogy lábaik elbirták, csak későn akadtak meg egy szegény remete barlangja előtt, kinek elbeszéltek az ijedséget, a mi velük történt.

Áldjátok Istent fiaim, szólta az öreg aszketa, hogy megszabadita a gonosz barlangból, mert nem más lakik ottan, mint az istentelen szara-

czén, a tatárok kéme, ki a hozzá betérő menekülőknek kábitó szert ad italban s mikor elalusznak tőle, akkor fejüket veszi! a fejekért kap egy dénárt a tatároktól, a husaikat pedig feladja az utánuk jövő vendégeknek, azt a szörnyüt követve el, hogy testvéreit eteti meg a magyarral. Örüljete, hogy nem izlelétek ott semmit, jól fog esni most forrásom fris vize s az aszalt gyökerek, miket veletek megosztok. Reggelig maradjatok itten; azután menjetek csak mindig feljebb észak felé; nem tévedhettek el : a melyik oldalon a fának moha van, arra van észak; ha hét napi járó földet tettetek hegyeken völgyeken keresztül, meglátjátok a legmagasabb hegyeket, a mik Magyarország határán vannak; ottan majd hallani fogtok harangszót; az vezessen benneteket; ott jó oltalom van, azok ott a „menedék kövei.“ Lapidus refugii; miket a harczos szerzetek láttanak el védelmi eszközökkel, hogy befogadják a mindenünnen futókat. Ott jó helyetek leszen. Találtok oltárt, kenyeret, erős bástyákat, miket a jó kard és a jó Isten ezernyi ellenségtől megoltalmaz. Mig odáig nem értek, meg ne állapodjatok, mert veszedelem és pusztulás van az egész hazán.

Az ifju vitézek megcsókolták a jó öreg kezét a jótékony tanácsért s reggel utmutatása szerint mentek nagy egyedül magukban sűrű erdőkön keresztül; soká mentek, messze mentek; tölgy elhagyta, bükk elhagyta már a hegyet, következtek a nagy gyászoló fenyőfák; de még tovább kellett menniök.

Egy reggel azonban, a nagy magános rengetegben, a mint pihenni leülének, távulról jövő harangszó ütötte meg füleiket, valami nagy harangok szava, a minők csak Fehérvárott voltak akkor, meg Nagy-Váradon, a nagy székes egyházakban.

Mikhál vitéz felugrott örömmel és mondá:

— Itt van bizonyára az említett „lapis refugii.“

De Simon bátyja megcsóválta fejét.

— Messzebb van az öcsém, még három-napi járó földet mondott odáig a szent ember.

— Ejh, talán saját lábaihoz mérte a járó földet, azok pedig már öregek.

— Aztán nem is észak felől jön ez a hang, hanem nagyon is nyugatról.

— Bizonyosan mi tévesztettük el az irányt.

Mikhál vitéz csak rábeszélte Simon bátyját hogy ne menjenek már messzebbre, hanem ke-

ressék fel, a honnan az a harangszó jön, hiszen harangszóval csak keresztyén ember ad jelt; bizonyosan azért teszik, hogyha valaki eltévedt bujdosásában, odatérjen, a hol nem félnek az ellenségtől.

Simon ráállt s mentek aztán, a honnan a harangszó jött, s a mint kiérték az erdőből, egy kies völgy terület el előttük, melyen keskeny patak kigyózott keresztül, a patakon nagy lábas hid volt verve; a hid pedig egy magas sziklavárba vezetett fel, melynek négy hegyes tornya volt a négy szegletén, ötödik meg a közepén; azokban mind harangok voltak s azokat mind ugy huzták, mintha bucsujárás volna.

Ez bizonyosan a menedék köve : mondá újból Mikhál vitéz.

— Nem mondott annak tornyaitól, sem bástyáiról a remete; szólt ellenkezve Simon bátyja.

— Ejh azóta felépíthették, hogy ő ott járt.

S azzal mentek a vár felé. De különös volt előttük, hogy az ilyen nagy erős vár tövében a hogy másutt szokott lenni, nincsenek paraszt kalibák, nincsen falu, zsellérházak, a kik a várhoz tartoznak, hogy lehet ez?

— Bizonyosan a parasztokat mind bevet-

ték most a várba, Így magyarázá azt a könnyebbvérü Mihál lovag.

A toronyör, a mint észrevette közeledésüket, rögtön jelt adott kürtjével, mire a felvonó hidat leereszték, mely az állóhidat a várkapuval összekötötte, czifra csatlósok jöttek a jövények elé s midön azok aggodalmasan elmondák nekik, hogy ők messze földről jönnek, országos veszedelem közöl; nem tudják, jó helyre jöttek-e? azok nevetve mondának nekik.

— Jó helyre bizony atyafiak! ez itt Fulkó lovag vára; hires nevezetes vitézé; nem jöhet ide a tatár, ha csak a völgyet ki nem tölti; nem is lesz itt fogyatkozástok semmiben, mert itt van enni inni elég; van-e valami kincsetek, a mit el kell jó helyre tenni?

— Valóban nincs egyebünk jó kardjainkon kívül.

— No annál jobb. Akkor beállhattok a lovag ur zsoldjába s vitézkedhettek az ő zászlói alatt jó pénzért.

— Nem kívánunk mi pénzt a szolgálatért, elég lesz nekünk, ha harcolhatunk a pogány ellenség ellen vitéz vezetők alatt.

Az inasok ugy nevettek rajta, hogy az ifjak olyan komolyan beszéltek s azután bevitték

öket a várba s nemsokára hoztak eléjük ezüst medenczékben illatos vizeket, megmosdatták, megfüröszték őket, hoztak nekik pompás bársony és virágos kamuka-köntösöket, arany skofiummal kivarrva, boglárokkal végig rakva; hajfürteiket bekenték illatos kenőcsökkel; azt mondák, hogy ezt mind Fulkó lovag parancsolta, a ki a vendégeit ilyen szivesen szokta fogadni.

— Talán nem is érdemeljük mi ezt a nagy tisztességet; monda Simon lovag pironkodva, ki igen szemérmes férfiú volt, midőn ajándékokat kelle elfogadni.

— Oh de még többekben is fogtok részesülni; szóltak a tréfálózó cselédek; a lovag ur lakomát rendezett számotokra, ottan lesznek az ur-kisasszonyok is; Fulkó vitéz leányai. Meryza és Sziona, azok mellett fogtok ülni.

— Oh de furcsa neveik vannak, mondá Simon lovag, valjon hol keresztelték őket annak?

— Ne törődjetek ti azzal: majd holnap elmondhatjátok, melyik volt kettő közül a szebb?

Mikhál vitéznek mindjárt meg is ragadt a szívében: melyik lehet kettő közül a szebb? mert a szép asszonyi arcokat ő halálba tudta

szeretni; de Simon bátyjának máson járt a gondolatja.

— Hol van itten a kápolna? oda szeretnék elébb menni, hálát adni az Istennek, hogy annyi veszély közöl megszabadított; sok hete, hogy nem voltam már oltár előtt, csak az égi madarakkal együtt imádkhatám Istent az erdőkben napköltekor.

Az inasok megint csak nevettek rajta.

— Hagyd azt mostan jó barátom, megtalálhatod még holnap, a papot mindig jókor van látni; most jertek a lakomára; régen ülhetettek asztal mellett.

Simon vitéz nagyon csóválta rá fejét; nem tetszett neki az olyan hely, a hol az oltárról olyan nevetve beszélnek, de nem akart háboruságot kezdeni s engedett a meghívásnak, de öcscsét mégis figyelmezteté, hogy a hosszas böjtölés után, majd a gazdag lakomából nehogy sokat be találjon venni, bort ne igen nagyon igyék: mert az megárt most egyszerre; Mikhál vitéznek pedig máson járt akkor az esze: melyik lesz szebb a kettő közöl?

Egy trombitaszóra aztán felnyiltak a várbeli szárnyas ajtók s bevezeték azokon az ifjakat az ebédlő-terembe.

A két jámbor vitéz szemefénye elveszett a nagy ragyogáson, a mi itt minden oldalról feléjük tündökölt. Az asztalok ezüst tálakkal és arany serlegekkel rakva, székek, lóczák czifrán kifestve és kifaragva, ablakok színes üvegekkel rakva, az asztalfőn álló székek biborral bevonva és mennyezettel fődözve, mintha fejedelmek számára állnának ottan! minden szék háta mögött állt egy arany vitézkötéses hajdu, skárlát mentében, a bortöltögető ezüst vederrel kezében; azután a másik terem ajtajai is felnyilván, kijöttek belőle a várkastély uri vendégei, mind gazdagon öltözött urak, kiki egy-egy szép hölgyet vezetve jobbján; a kik nehéz selyem ruháikkal csak úgy söpörték a padlót, gyémánt és kárbunkulus tündökölt forgóikban, kösöntyüiken; azok ott páronkint helyet foglaltak a hosszú rakott asztal körül, egy férfi egy asszony mellett, végre hármas trombitaszó után jött maga a vár ura : Fulkó; kövér termete majd leroskadt drágakövek és boglárok terhe alatt; két kezén vezeté két leányát; Meryzát és Szionát.

Az első, kit jobbján vezetett, tündéri szépségű hölgy volt, ragyogó fekete szemei illetek halvány arczához s piros ajkaihoz, magas,

délczeg termete is oly méltósággal hordta e büszke főt, mintha tudná, hogy itt neki mindenki engedelmes szolgálja.

A másik leány, kit Fulkó balfelől bocsátott, alacsony volt és görbe-hátú, szemeit nem is emelte fel soha, s nem tekingetett sehová, mint a ki nagyon jól tudja, hogy őt mindenki megveti. Könnyü volt rámondani: melyik kettő közül a szebbik?

Mikhál vitéz azt hivé e látványra, hogy álmodik, szemeit elvakítá a drágakövek fénye, még jobban a szép szemek ragyogása; hogy azt sem tudta már: a földön jár-e vagy az égben?

Simon vitéz pedig ennyi pompát látva maga előtt, arra gondolt szomorú szívében, valjon talán ez időben Béla király futó patak partján iszsza levett sisakjából a vértől langyult vizet?

— Asztalhoz urak és hölgyek! hangzék Fulkó lovag szava; ide mellém Koppánd Simon, Koppánd Mikhál; az utóbb jött vendégé mindig az első hely nálam. Üljetek leányaim mellé. Im ez Meryza leányom, amaz pedig len Sziona.

Mikhál ugy ejté a dolgot, hogy a tündéri szép Meryza mellé jusson, kiről le nem birta

szemeit venni többé. Simon pedig odaült a szemlesütő Szionához, hanem elébb elmondá magában halkán az asztal-áldást, a mi fölött a többi vendégek nagyon kaczagtak a kegyes vitéz botránkoztatására, egy hang azonban mellette halkán suttogá : „Amen, Amen.“ Oda nézett s látta, hogy az a púpos hátú Sziona, s e pillanatban szebbnek tetszett előtte a görbe leány, mint a délczeg Meryza.

A vendég urak igen vigan ittak, nem kellett nekik nagy kínálkozás s miután jól felborozták magukat, megkérték a jövevény ifjakat, hogy mondják el előttük azon viszontagságokat, a miket idáig jutva kiállottak.

Mikhál vitéz nem birt nagy ékesen szólással, a miért is csak bátyjának inte, hogy szóljon. Simon tehát felállá és gondolva, hogy igaz résztvevő hazafiui szivekre talál e helyen, elkezdé a hon gyász-eseményeit mondani előttük : a beszéd folytán mindjobban belejött az indulatba, a lelke előtt újra megjelenő rémlátások képe ihletet adott ajkainak, annyira, hogy végtére oly szivrehatólag beszélt, hogy saját magának is könnyek csorogtak alá az orcáján.

Ime azonban, midőn e könnyeket letörölné

és szétekintene, akkor látá, hogy a vendég-sereg épen nem sir és nem sohajtoz az ő fájdalmas beszédén, hanem csupán csak multság-képen hallgatja azt, mintha valami trufátor énekes regéjét hallgatná.

Ezen annyira megbotránkozott, hogy kénytelenül megszakasztá a szót.

Különösen bántották őt a délczeg Meryza szép szemei, a miért olyan mosolyogva tekintének reá.

Midőn elhallgatott, a délczeg hajadon megszólítá, hogy mondana még „több ilyen szép mesét is.“

Egy suttogó hang azonban, a halavány Sziona szava, esengve szólt mellette, hogy ne folytassa tovább az Isten nevéért, mert hisz e borzalmas történetet szivszakadás így hallani.

És Simon lovag Sziona szavára hallgatott, nagyot sohajta és leült. Sajnálta a házi urat és a vendég-sereget azzal megbántani, hogy érzéketlenségüket megrója; gondolá, a jó élet teszi azt s azzal menté ki magát, hogy nagyon el van már fáradva.

Arra fölkel Saksin lovag, egy roppant termetes férfi Simon mellől s belékötött, hogy mért nem iszik, s mért nem beszél tovább?

minek sérti meg a társaságot azzal, hogy elhallgat; ezért már most „ki a gyepre!”

Simon lovag látta, hogy ebből most mindjárt verekedés lesz, azért hátratólta maga alul a székét s készen tartotta magát mindenre. Nem volt ez szokatlan dolog akkoriban, midőn vendégségek alatt nagyon sok bort ittak, s a férfiúi erő kitüntetése nem tartatott gyalázatnak, a miért is lakoma előtt a vendégek minden vágó-fegyvert le szoktak rakni magukról, nehogy azokkal találjanak egymásnak ártani a mit azután józan fővel megbánnának.

Mikhál vitéz is felakart ugrani helyéről ezt látva, de őt lekötve tartá már a bor, meg a szép hajadon szemei, aztán meg azt is mondák a körülötte levők, hogy két ember vitájába nem illik egy harmadiknak belekeveredni.

Sziona azonban odasugott Simonnak :

— Vigyázz, nehogy öltre engedd magadat kapni, mert Saksinnak hegyes vért van a dolmánya alatt, ha hozzá szorit, keresztültör vele.

S ez a titkos intés hasznára vált Simonnak, mert a mint kitolakodának a lovaggal a terem közepére, nem engedé magát derékon kapni, hanem megkapta amannak két karját erősen s

megrázva azoknál fogva annak rengeteg testét, gáncsot vetett neki s úgy veté a földhöz, hogy a fejét is odacsapta a padlóra.

Erre dühösen ugrott fel Saksin s most már széket ragadva rohant Simon lovagnak; de az megkapta félkézzel az ellene sujtott széket, s a másikkal úgy üté fültövön Saksin lovagot, hogy az se látó, se halló nem volt többet, mert egyszerre kijött orrán, száján, fülén a vér : úgy vitték el pokróczba takarva.

A többi vendég urak nagyon nevettek e mulatságon s dicsérék Simon vitéz erejét, ügyességét, kezét is szorongattak vele sorba; a miközben vette észre, hogy mindegyik azt akarja megtudni, valjon össze lehet-e ugy szorítani a kezét, hogy fájjon? Engedte nekik cselekedni, hadd lássa, mire mennek vele?

Végre a házi ur maga veregetett vállára, azt mondá neki, hogy derék ember, mert olyan vitézt győzött le, a kivel még meg nem mérkőzhetett senki, s minthogy ő neki fogadása tartja, hogy a ki Saksin lovagot le bírja verni, annak választani enged leányai közül, hogy egyet feleségül vegyen közülük, tehát válaszson.

Simon vitéz azt hitte, hogy csak köteked-

nek vele, olyan jutalmat ígérve, a mit ő meg nem szolgált, csak akkor látta, midőn a káp-lánt hivatták, hogy komolyan van értve az ígéret; s újból felszólíták, hogy válaszson.

Mikhál vitéz de nagyon elbámult erre; most bánta már igen szörnyen, hogy nem ő verekedett meg Saksinnal, mert hisz ő sem gyöngébb, mint Simon bátyja; jaj! ha Meryzát fogja választani, pedig hát, ha szeme van, ezt látja szebbnek.

De Simon a sápadt Sziona felé fordult s azt mondá, hogy ő neki ez tetszik jobban.

Fulkó lovag meg volt lepve; nem tetszett neki a választás, fejét csóválta, ajkát harapta, de nem tehetett ellene más kifogást, mint azt, hogy Meryza az idősebbik.

— Hogy ne menjen hugánál későbben férjhez, add őt feleségül öcsémnek. Valóban ő oly jó vitéz, mint én vagyok; s ha ő küzdött volna Saksinnal, nem kétszer, de háromszor verte volna a földhöz.

Mikhál esküdözött, hogy azt megtette volna Meryzáért, s ha kell, minden itt levő lovaggal megbirkózik sorban vagy egyszerre, a min nagyon nevettek valamennyien.

Fulkó lovag aztán ráhagyta, hogy ha oly

igen nagyon szereti Meryzát, vegye tehát ő is azt feleségül.

Mikhál vitéz magán kívül volt az öröm miatt; alig állt a lábán a gyönyörüségtől, mégis az egész világot akarta birkozásra híni.

De Simon vitéz lelkét hidegitette valami gondolat: miért, hogy mindez ilyen könnyű szerrel történik? hogy ilyen gazdag ur-leányokat olyan könnyen — se kérdik, se hallják — a legelső jövevénynek feleségül adják?

Már pedig az bizony csak megtörtént: akár hitte, hogy ébren van, akár azt vélte, hogy álmodik, Fulkó lovag egymáséba tette kezeiket, Meryza levonta ujjáról gyémántos gyűrűjét s Mikhál bég vitéz ujjára huzta azt, Sziona pedig egy kis vékony karika-gyűrűt adott jegybe Simon lovagnak, a miért a vitéz urak cserébe ősi czimeres gyűrűiket vonták aráik ujjára, s akkor ment rögtön az egész, nász néppé alakult vendégsereg a várbeli kápolnába, a hol egy szerzetesi alak hit szerint összeadá a feleket az ő társaikkal; rendén, ének- és orgonaszó mellett.

Mikhál vitéz és a szép Meryza a számukra elkészített menyegzői terembe távoztak, de Simon vitéz azt mondá menyasszonyának:

„én még egy kisség itt maradok az oltárnál, hogy hálát adjak az Istennek e csodálatos jóvoltáért, hogy a tegnapi szorongattatás helyett a szabadulásba vezérlett s kivel tegnap csak a farkasok virrasztottak egy berekben, annak ma ime ily áldott jó hitvest adott társul, mint te vagy Szionám. Csak térj addig szobádba, míg utánad mennék.

Majd egy óráig ott imádkozott Simon vitéz az oltár előtt, mely szépen ki volt szentek szobraival ékesítve; még azután a szent képeket sorba is kellett csókolnia, de gondolta, hogy Sziona nem fog reá-e haladékkért neheztelni.

— Megbocsáss jó Sziónám, szólt, midőn a kápolnából megtért hálósobájába. Sokért hálát kellett adnom az Istennek ezen a napon, hogy olyan sokáig maradtam a kápolnában.

— Valóban sokért kell hálát adnod az Istennek, szólt Sziona, mert csoda az, a hogy háromszor megmenekültél e napon a halálból. Istennek köszönd azt, hogy mellém ültél, nem Meryza mellé, mert Saksin lovag bizonyosan beléd kötött volna ott is s ha nem vigyázz magadra, hanem öltre mégy vele, halott vagy. Istennek köszönd azt, hogy nem saját poharadból ittál, hanem az enyimből, melyben viz állt,

mert serleged széle bódító méreggel volt megkenve, a mi ha ajkadat éri, megbódulsz és reggelre halott vagy. De Istennek köszönd százszor, hogy nem Meryza keze után nyultál, midőn választást engedtek közöttünk, mint tették előtted százan, a kik most mind halva vannak, mert te is utánuk mentél volna.

— Tehát micsoda ház ez itt! kérdé elszörnyedve Simon.

— Gyilkosok és rablók háza. Fulkó lovag harambasa; nem is atyám, de mostohám, ki anyámat halálra kinzá; Meryza ellenben, az ő leánya; a kiről irtózat szólni. Ezek a vendégurak, kik itt aranyban járnak, mind Fulkó és leánya czimborái, százszor gyilkos és elkárhozott valamennyi. Azelőtt, a mult évekig, messze vármegyékbe eljártak csoportostul rabló-kalandokra, néha maga Meryza is vezette őket, ki az éjszakai gyilkolásban kegyetlenebb még apjánál is. Hogy pedig az ég haragja e nagy csapást mérte országunkra, hogy a tatár rajtunk rontott, azóta Fulkó bandái nem járnak ki a vidékre, félnek, hogy erősebb rablókra akadnak, hanem nagy harangokat huztak fel a tornyokba s azoknak messzehangzó szavával csalják ide azokat, kik a tatár elől mene-

külnek. Ha jönnek gazdag főurak, kereskedők, szivesen fogadják őket, kincseiket őrzésükbe veszik s ő magukat az első éjjel elsikkasztják. Ha vannak köztük délczeg ifjak, azokkal ama tréfát üzik, mit veletek : Fulkó lovag választást enged nekik leányai közül, a bódító italtól kábult ifju Meryza kezét kéri s az őt az oltárhoz vezeti; egy rabló, valami megölt szerzetes ruhájába öltözve, megesketi őt s lesz belőle férj egy éjre. Mikor Meryza jelt ad, kiünn félreverik a harangot, tüzi lárma támad, az új férj felszökik álmából s a mint hálóteremből kilép, eltűnik nyom nélkül; másnap megint új esküvő, új halál, új áldozat.

— Irtóztató! kiálta fel Simon vitéz. És ez órában Mikhál van ott? hol van ő?

— Halkan beszélj! Ő már nincs ott. A mellékszoba alatt tátong egy husz öles mélység, mindennap fölötte járunk, az a padló, melyen járunk, középett sarkon fordul lefelé, s két végén ütközőrejár. E perczen ki van véve az ütköző mind a két oldalon. Mikor valaki arra rálép, a hidlás elfordul, s ő leesik róla; az a mély kut egy hosszú folyosóra vezet, mely innen a hegy lábáig nyulik s egy szük nyíláson napvilágot ér; ha valami csoda által még meg-

szabadulna is estében, hogy nem zuzná agyon magát, ott a mélyben van Fulkónak két nagy vérebe, Orkusz és Erebusz, azok felfalják elevenen; csak másnap mennek be Fulkó czinkosai a barlang felől fáklyákkal, a miktől a kutyák félnek s összeszedik a megölt ékszereit.

— Hát testvérem? mi történik testvéremmel?

Sziona szemeiből törle a könnyeket.

— Halld meg, mi volt ellenetek a szándék? A hálósoba ablakán egy kéz koczogtat csendesen, s arra azt sugják, hogy a másik testvér akar egy szót szólni. Mihálynál már koczogtattak az ablakon.

— És ő?

— Ő már bizonyosan meghalt. Nem lehetett megmentenem, mert Meryza az ajtóig jött vele, ott megcsókolá s azután egy kiáltás hangzott, és azután csendes lett minden.

Simon vitéz szava elállt a fájdalomtól.

— Most azon légy, hogy mentsd meg magad. Itt egy hosszú kötél, ezt kösd derekadra, itt egy jó kard, ezt szurd övedbe, ez égő fáklyát fogd balkezervedbe, ne várd mig hívnak; lépj ki a forduló hidra, én e kötélen csendesen le foglak bocsátani; s azután a kötelet, ha

leértél utánad eresztem. Ha a vérebeikkel találkozol, kiáltsd neveiket : Orkusz és Erebusz, tartsd feléjük a fáklyát, akkor nem bántanak; meg ne öld őket, mert arról megtudnák, hogy megszabadultál s utánad mennének, elfognának. S most siess : ha biztos helyen leszesz, s sokáig élsz, gondolj reá, hogy a szegény árva, kit hitvesedül választál, valóban hitvesed volt.

Simon vitéz érzékenyen megölelé s megcsókolá Szionát.

— Valóban férjed vagyok s nem hagylak itt, jöjj együtt velem.

— Az vesztünkre volna. Megtudnák egy óra mulva, hogy elárultam őket s reggelre ismét kezeikben volnánk. A környék mind egyetért velük. Így pedig harmadnapra a csontok közül nem fogják megtudni, melyik volt az egyik, melyik a másik? Siess! ne időzz.

Simon vitéz megfogadá az Istenre, hogyha innét megszabadul s más világot ér az ország, vissza fog térni még ide, hogy hitvesét kiszabadítsa, s testvére gyilkosain boszut álljon; tön mindent, a hogy Sziona akará. Egyik kezében a kard, másikban a fáklya, derekán a mentőkötél, így lépett ki ovatosan a sóhaj hidra, s a mint az elbillent alatta, csendesen

ereszkedék alá a réműletes mélységbe, melynek fenekéről tompa ugatás üvölte fel hozzá.

— Isten veled! hangzék felülről Sziona szava, midőn ő már a kut fenekén állt; megvilágítva azt maga körül. Ott feküdt már akkor Mihál testvér, szép feje halálosan összezuzva; a két véreb, mely vérét felitta már, a fáklya elöl a sötétbe hátrált, melyből csak vérfényű szemeik világoltak elő.

Simon vitéz megcsókolá holttesvére arcját s nem hagyta őt ott a fenevadaknak, hanem fölvette vállára s kivivé őt a hosszú folyosón át, míg az éjvilágra ért ki vele az erdőbe, a két kutya egész odáig kísérte, de nem merte megtámadni a fáklya miatt.

Künn az erdőben sirt ásott a halottnak, nagy köveket hengerite rá, keresztet metszett négy felől levő fák kérgébe, hogy valaha ismét rátaláljon s elimádkozá őt istenesen; úgy hagyta ott.

Az éjszaki csillag vezette tovább a karpáti havasok felé.

Két éjjel utazott folyvást, nappal rejtve maradt: harmadik nap virradóra meglátá a távolból az egyszerű keresztet a hegytetőn, a mit a remete mondott neki.

Az volt valóban a lapis refugii.

A derék vitéz templomosok, vörös barátok a köznép szerint, építének ott menedéket az ország minden vidékéből futók számára, a hová ha eljutott is egy-egy kóbor tatár csorda, vitézül elverték onnan; nem birt rajtuk erőt venni.

Harmadik évre ismét lesepré árva Magyarországról Góg és Mágóg hadait az Úr keze. Kiki visszatért elpusztult szülőtte földére.

Visszajött a király is s népét, birodalmát újra alakítva, vaskézzel nyult az árulók, a gonosztevők közé, kik versenyt pusztítottak az ellenséggel.

Körüljáró törvényszékek alakítottak, mik a nádor elnöksége alatt minden vármegye határán sorompóba hitták a vádlott bűnösöket s kire sulyosak voltak a vádak, annak istenitélet alá kellett vetnie magát, tüz-, avagy vizpróbában, avagy ha bajnok vitéz volt, megküzdnie az ország bajnokával, kinek sisak fedte arczát, s pánczél termetét, míg a vádlottnak paizson s kardon kívül más fegyvere nem volt.

Sok istentelen bűnös meglakolt eképen, a tatárhoz szegődött árulók, a hittagadók, az izmaeliták, az emberhusetetők, a rablólovagok

és a szaraczén kémek. Egyszer rákerült a sor Fulkó lovagra is. Az ország hirnöke az ő kapujára is felszegezé a vádló vaskeztyüjét, s oly nagy volt a rablólovag elbizottsága, hogy bár futhatott volna, nem tévé, sőt megjelent minden lovagjával, Saksin hadnagyával és Meryzávalegyütt a törvényszék előtt; a várban csupán Szióna maradt.

Meryza Saksin hadnagyot, ki szörnyü erejü férfi volt s gyakorlott a bajvivásban, felbiztatá, hogy ne féljen, hanem ölje meg az ország lovagját; e végre készíte neki boszorkányos mesterséggel olyan inget, melyet nem jár meg a fegyver, s adott neki olyan kardot, mely ugy fogja a vasat is, mint a bársonyt.

Ilyen készülettel állt ki Saksin lovag a sorompóba, a holott az ország lovagja állt egy felől, középett a mennyezet alatt ült a nádor, alatta állt a pristáldus, ki fennhangon felolvasá a vádlottak előtt büneik lajstromát: hogy a hozzájuk menekülőket megöldösék hitetlenül s Isten sákramentomaiból csufot üzének.

Ezek azt felelék, hogy a vád mind hazugság, mert azt hitték, hogy azok mind meghaltak, a kik ellenök tanuskodhatnának.

— Én rágalomnak vallom e vádakát! kiálta

Saksin lovag daczosan, s elfogadom a viadalt ország bajnokával.

— No hát akkor ismerd meg, kivel vivsz! szolt sisakrostélyát feltaszitva a bajnok. Én vagyok Koppánd Simon, a kit nem evett meg Orkusz és Erebusz!

E név hallatára, ez arcz látására kihullott a babonás kard a nagy, erős férfi kezéből; nem tudott vivni többé, csak a lánczok után nyujtá ki kezeit, s igérte, hogy kivall mindent.

Fulkó lovag, a mint az Orkusz és Erebusz neveket hallá, hirtelen lovára kapott, s nyargalni kezdé, futottak utána, de be nem érheték; senki sem tudja, mi lett belöle többé?

Csak Meryza maradt ott daczosan. Miután apja elfutott s Saksin megvallott mindent, ö még akkor is tagadta bünrészvétét! semminek sem akart tudója lenni. A vizpróbánál azután elsülyedt és belehalt a vízbe.

Saksint ott nyomban négyfelé vágták, a többi rablóknak fejét vették.

Koppand Simont ez eset után a király megajándékozá Fulkó lovag várával, ki az ott talált tömérdek kincset a templomosok vitéz szerzetének ajándékozá.

Szionát pedig most már valóban nőül
vevé s másodszor és igazán megesküvék vele,
mint hű társával, s boldogul éltek együtt még
sokáig; a Koppánd név századokig fennma-
radt.

Az ur Isten oltalmazza meg a magyarokat
ezután is!

A RÉGISÉGBUVÁR.

Volt nekem egyszer egy bogarászom, ki hatvankilencz esztendeig élt abban a hitben, hogy ő ritkaságokat gyűjt.

Hajdan physices et archaeologiae professor volt az *** lyceumnál, s mint ilyen és mint éktelenül fősvény ember oly hirben állott az adózó nép előtt, mint kinél igen sok pénz van forgásban; később privatier lett belőle, hogy vénségére a muzsák ki kezdtek rajta kapni, s e minőségben még jobban összehuzta magát, nem főzetett, macskáját agyon koplaltatta, szolgálóját szélnek ereszté, reggelenként bevásárlotta fületlen bögréjében a maga félme-

szely édestejét, vett mellé egy összeragadt szilaj-zsemlyét, délben eljárt a lebuja maradékra. Föl lehetne számítani : hogy egész napi tobzódásának váltsága nem megy négy kongó garasra.

S mégis, mikor halála után holmijét összeirták, a legszabadelvübb fölszámítás szerint nem ért az összes státus activusa 100, mondd : száz hosszú forintot. Örökösei legalább is ezer-szer annyinak itták meg előre az árrát.

Hová tette? hová nem tette? arról még tán most is beszélnek a ***-iak, s maig sem tudják elgondolni, hogy olyan ember, ki negyven esztendeig jár egy kaputban, azt hol kifordítatja, hol befordítatja, mikor meghal, hogy nem hagyhat maga után legalább egy véka ezüstöt. Hisz összekerestek ágyat, derekaljat; szétbontottak székeket, pamlagokat, fölszedték a pallókat, lekaparták a falakat, — sehol — semmi nem jött elő, kaputbélésben, kalapbélésben keresték, csizmaszárban, kéményben, pinczében tüzhely alatt, gerendákközött, sehol semmi! régi képek rámai szétbontattak, avas könyvek levelenkint szétszedettek, füstös régi pénzek ketté ráspolattak, de csak nem jött azokból pénz elő. Ez az ember elvitte azt magával a másvilágra!

Mikor érezte halálát, bizonyosan fogta, ostyába takarta és lenyelte. Ez egyébiránt a legszerényebb vélemény, mit ez esetről hallani lehet.

Voltak, kik a dolgot erőnek-erejével megakarták magyarázni. — Némelyek azt állították, hogy ez ember titokban polygamiát üzött — mások, kik még bölcsőbbek voltak, ugy elmélkedének, hogy a török császárnak adott pénzt kölesön, s az okirat bizonyosan ott van — a között a mennykő sok pogány szarkaláb-írás között — a kuczkóban, a miből az angyalok sem értenek egy szót sem; a legeslegokosabbak pedig egyakarattal megegyeztek abban, hogy bizonyosan éjjel rablók ütöttek rá, azok megfojtották, s mindent, de mindent a minek csak hasznát vehették, elpakoltak. Ebben megállapodának.

Jelen voltam, mikor holniját elárverezték.

Már az igaz, hogy annyi ócska czinkanál-nyelet és korsófület még nem láttam, mint itt, egy rakáson.

Rozsdás kardok, tört pilingák, dárdák, bárdok, taglók, lópatkók, kengyelvasak, rézgombok, aczélgombok, kitömött madarak, ürgék, ráklábak, darázs-fészkek, dirib-darab csontok, kövé vált zápfogak, spiritusba tett két farku

gyikok, csigahéják, madárkoponyák, cserépdarabok, fazekak, mindenféle színü és alaku kövek, porok és ásványok, lávadarabok, tégladarabok, foliansok, kutyabőrös kötegek, iratok, képek, mappák, pecsétek, régi krajczárok s ki tudná, mi mindenféle kopott kaczatbirodalom, mely között három regement eleven pók indigenálta magát.

Mindezen tárgyak azonban példás rendben és figyelemmel valának sorba szedve. Mindenikhez oda írva a mutató szám, mely alatt a lajstromban meglehete olvasni mindazon nevezetességeket, mikről egyik vagy másik vasfazék és petrificatum hirben maradt az utókor előtt.

Itt volt 1) egykor roppant fringia, melynek egyik oldalára a miatyánknak, másakra a hiszekegynek kellett írva lenni. Akaszszák föl, a ki egy betütlátottis rajta a rozsdától. Egyéb-iránt ezzel a karddal viaskodott Achmet basa a kenyérmezei ütközetben. Vételára 20 császári arany; egy hajóslegény megvette 18 garason dohányvágónak.

2) Az az olló, melylyel Arnulf császár lovának a farkát elvágták, mikor éjjel az Enns hidján keresztüllovagolt. Vette 80 forinton. — Eladatott 17 krajczárért.

3) Egy dárda, melyet római triarius viselt a carthagói háboruban. Én ásonak néztem, s csakugyan egy kertészlegény adott is érte valamit.

4) Szent Lőrincz imádsága, nagy elhizott könyv, fekete, piros és kék betűkkel írva, melylyel hajdan az ördögöket üzték, mikor még kevesebben voltak. Ezt vette a megboldogult kilenczven forinton, kapcsostul táblás-tul. Biz azért nem adott a sajtos többet fél máriásnál.

5) Egy kép, melyet Ovidius Naso saját kezével festett, oly silány macskakaparás, a minőt csak poétától várni lehet. Ez nem talált vevőt, pedig a hátára 25 arany volt írva.

6) Egy fekete rigófejü fehér galamb kitömve. Az öreg tiz esztendeig csodálta e természetünemény eredetét, és sohasem jött rá : hogy a fej ugy van hozzávarrva a nyakhoz : 10 arany.

7) Egy kö, mely a holdból esett le, 100 arany.

8) Lollia Paulinának egy papucs, 8 arany.

9) Három Lukács-czédula. Boszorkányt löni való, 12 forint.

10) Aisach köténye, melyet Muhamed később zászló gyanánt használt.

11) Emeza hálófökötője, melyet akkor viselt, mikor tüzzel álmodott.

Hirtelen azonban egy festvényre pillantok, visszahökkenek. Láttam én ezt már valahol. . . . Egy borzas scythafej ezüstös dolmányban, aláírva : „Attila, plaga Dei.“ A vonások oly ismerősek, mintha tegnap beszéltem volna a gazdájokkal, de oly ismerősek, mintha saját magam mázoltam volna ; — úgy van úgy, mikor festeni tanultam, éppen ilyen háromhasu orrokat szoktam festeni az embereknek. Ki lehet az, ki engemet ezelőtt háromszáz esztendővel utánozott. Utána nézek a lajstromban, hát oda ez van írva : E ritkabecsü képet vettem 28 császári aranyon, melynél bizonyosan tizszerte többet ér, festője ama híres mór festő Ben-Ali-Hassan-yokai-mahmud.

Mondtam, hogy én festettem, de ki hát ez az Attila?

Dehogy Attila, dehogy Attila, hisz ez Beregi Bandi!

Legalább Beregi Bandi volt, a ki előttem ült, mikor e hadijesztő alakot festettem.

Most már világos volt előttem minden. Licitálni próbáltam a képre. Egy huszasnál alább csak nem kezdhettem saját nagybecsü

festményemről beszélni, de majd megverték, hogy miért nem hagyom a kétgarason kezdeni, mint a többit, s a ki-kiáltási összegben csakugyan rajtam is maraszták.

. . . . Bandi öcsém tuskére való fiu volt.

Unokaöcscse volt a jámbor professornak s egyike volt azoknak, kikre öröksége nézett.

De Bandi nem tudott várni, vagy ha ő tudott volna is, de hitelezői egyáltalában nem akarták megtanulni e keresztyéni erényt.

Bizony pedig az öregur nem volt az az ember, a ki valaha valakinek valamit maga jószántából adott volna, indigestióban sem igen szenvedett, hogy abban bizni lehetett volna, hogy valaha meghal.

Egyetlen eset volt, melyben hallatlanul tudott pazarolni. Imádta a régiségeket, ha valaki azt a kardot mutatta volna neki elő, melylyel a cherubim Ádám-Évát kikergette a paradicsomból, le hagyta volna a nyakát vágatni vele, csahhogy az övé legyen. Gyakran egy füstös pergamentért, melyen egy romai imperator autographiája volt, egy darab tégláért, mely Pompejiből hozatott, egy kétfejü csibéért, egy Árpád korábóli pipaszurkálóért, egy özönviz előtti állatfogért, oly sommákat kido-

bott, minőket saját édes fogaira két esztendő alatt sem költött volna el.

Bandi öcsém tehát így gondolkozott :

Ha te neked nem kell egyéb, mint csak az, a mi rongyos és rozsdás, akad az ősi kaczatárban annyi tarajtalan rézsarkantyú s nyélbe törött kés-villa, meg füstös documentum, s több afféle ludgége-sodorító és fánkmetélő, a mit csak ősi megillatosodott üveges almáriomok fiókjában összevissza hányva lehet megtalálni, s melyeken a késő successorok törhetik fejüket, hogy mely keresztyéni czélokra szolgálhattak mindezek? mennyiből három csodamuzeumot ki lehet állítani.

Fogta tehát, egy éjjel összeszedte öreganyja legöregebb almáriomának megpenészesedett tartalmát, egy sereg régi főkötő-szorítót, czifrapaczalmetélőt, mozsártöröt, ó-divatu gömbölyü üvegvasalót, kolmizó vasat, giraffefésüt, kettévált porcellántálakat, tollatlan kulcsokat, srófokat, szegeket, csattot, rokka-kapcsot, cipőhuzót, famacsát, harisnya-stoppolót, egérfogót, fületlen gombokat, s mindezeket zsákra rakva elvitte a városhoz vagy fél mérföldnyire fekvő pusztára, ott azokat egyenkint a kövek közé, az udvarban, a bok-

rok alá szépen eltemette s hagyta állani vagy egy hétig.

Egy hét múlva elment Thaddeus urhoz Thaddeus ur mindenkitől, ki hozzá belépett, azt szokta legelőször is megkérdezni, hogy mi csoda nap van ma? mert a házánál levő legújabb kalendáriom II. Sixtus pápa idejéből való volt. Ha aztán mondták neki, hogy szerda vagy csütörtök, s martius 10-dike vagy 20-dika — ő rendesen tudta, hogy ezen a napon hol volt nagy ütközet, kit koronáztak, kit fejeztek le, merre volt földrengés? Melyik tudós miféle klepsidrát talált fel s egyik vagy másik kegyelmes fejedelem miféle kegyelmes élczet méltóztatott mondani e napon.

— Öcsém, ezen a napon találta fel Guericke Otto az időjósít, ott a szegletben láthatsz egyet, geranium-mag van tűzve a közepébe, annak a farka mutatta hajdan a jó és rossz időt, mielőtt a barometrum fel lett volna találva. Ezt ma találta fel Guericke Otto, azaz hogy ezelőtt 214 esztendővel. Ily szavakkal fogadta Thaddeus ur Bandi öcsémet.

— És én pedig mit találtam! szólt ez phlegmatica — (ugy szokott beszélni) — nézze csak professor urambátyám.

S elővesz ezzel a dókája zsebéből egy — whistmarqueot : melyet a mi hölgyeink egy szóval „tantusz“nak neveznek s mutatja az öregurnak.

Ez azt hitte : régi pénz.

Nézi, forgatja, oculáriumot tesz neki, persze : semmi írás rajta, hanem egy sereg apró czifraság között látni való volt rajta vagy egy-pár rózsasforma is.

Az antiquista el nem tudta gondolni : hogy melyik császár idejéből való lehet e pénz? Régibb nem lehet mint III. Incze pápa idejéből való, ez kapott legelőször teljes rózsát egy keréstől ajándékba, azelőtt csak a vadrózsát ismerék s ezt oly nagy tiszteletben tarták még akkor, hogy a gyóntató szék tetejébe tették : ezért mondatik valaminek titokbani kimondatása : sub rosa dictum. — Már most csak az a kérdés : hogy vajjon a Lancaster család vette-e e pénzt, vagy a York család? A fehér rózsas-e ez, vagy a piros rózsas? . . . Hogy is jutottál e pénzhez öcsém?

— Hát itt a régi vár udvarában a füben feküdtem és olvastam; egyszer a lábamnál mozog a föld. Hát egy vakand turta a földet; én egy követ veszek s lesem : hogy majd agyon

ütöm, mikor hirtelen valamit látok csillámlani a hant között; kiveszem, hát ez volt a földben.

— Nem kerested tovább?

— Csak a mint a sarkammal szétrughattam a turást, találtam még ilyet vagy hatot. — S ezzel előmutat egy marék egymáshoz testvérileg hasonlító whistmarqueot.

Thaddeus ur meg volt lepetve, s ez idő óta nem volt neki kedvesebb embere Bandi öcsémnél. Együtt járt ki vele a régi vár omladékához, ott áskáltak a kövek között holdvilágos éjszakákon, bagolyhuhogásnál, lélekröpülésnél. S mi természetesebb, mint hogy Bandi öcsém minden fontos felfedezésnél fontos pénznyomatékoktól birta az öregurat megszabadtani. Így jutottak ősi kaczáttára elmorzsált cserepei egyenkint Thaddeus ur ritkasági gyűjteményébe, ki azokat őrizte erősen s kitanulta: hogy melyik római császár idejéből veszték ottan?

Máskor összeirt Bandi öcsém egy sereg autographiát, mind megannyi Napoleonok, Washingtonok, Franklinok és Stuart Máriák leveleit, s minthogy ezt semmiáron kezeiből ki nem akarta adni, az öregur utóbb is sajátkezüleg

után-rajzolta mindegyiket, szempusztító figyelemmel, s tetejébe meg is fizetett érte.

Ha tudta volna, mikor már készen volt vele, hogy egy sem valódi!

Egyszer Bandi öcsém meghallotta, hogy tulipánokat is szoktam festeni, s nekem esett, hogy pingáljam le ötét.

— De öcsém, roppant silány mázolás lesz ám ez.

— Épen olyan kell nekem.

— Senki sem ismer rád róla.

-- Annál inkább meg leszek vele elégedve. . .

— Aztán borzasztó rococo lesz az egy hét alatt, a mit én festek, minden szín megzöldül rajta, mert a városban nyeregjártó firnájszon kívül semmi más olajat nem kapni.

— Mentül zöldebb lesz, annál jobb lesz.

— S a színek föl pattognak, mihelyt napfényre jutnak, mint árviz után a szikkadtiszap, csak sötétben szabad a képet látni.

Denique a fiu nem hagyott békét, le kelle öt festenem. S hogy mennyire eltaláltam, bizonyítja azon eset, miszerint alig várta : hogy megszaradjon, rögtön eladta Thaddeus urnak, mint Attila képét, mit egy szerecsen mameluk

lőháton festett kutya-futtában a csójtárja végivel a kaftánja bélésire.

— Másszor szemtanuja voltam, hogy Bandi öcsém megvett egy üveg aranyos porzót a papirárusnál. Szerelmes leveleket szokott írni, arra kellett neki.

Az öregur meglátja nála s kérdi: mi az?

Ez hidegvérrel mondja, Aurum fulminans Eleusiacum.

— Mennydörgő arany?

— Hohó! vigyázva kell vele bánni. Ezzel az üveggel az egész várost levegőbe lehetne röpiteni, s a legkisebb frictiótól elsül.

Nekiesett az öreg, kérte, könyörgött, ha csak felét is adja neki s végre megalkudtak három evőkanálnyira oly árban, a milyenért három véka aranyporzót lehetett volna venni.

Ritkitja párját az a comicus helyzet, a mily ovatossággal ezek a veszedelmes port elosztották, pávatollal seperték össze szépen a papiroson s mikor össze volt seperve, Bandi öcsém közibe tüszentett s alló! szétröpült az egész dicsőség. Végre is az egész üveggel meg kelle szerezni Thaddeus urnak.

Örizte ő aztán ezt az üveget. Dupla almáriomba tette. Valaki csak hozzá jött, minden-

kit megintett : hogy őrizkedjék nagyon kopogni, mert itt olyan por van, mely a legkisebb mozgástól, a legkisebb kiáltástól elsül s kiveti a földet a sarkából.

Halála óráját is ez idézte elő. Egy vasárnapon elővette a veszedelmes üveget, nézegette, gyönyörködött benne; egyszer kisiklott a kezéből, földre esett, összetört, s ő szegény ijedtében azt gondolva, hogy most az egész mindenség összetörik, rögtön szörnyet halt.

Legnagyobb kincsei a szemétdombra jutottak.

Még csak azt kell megemlítenem : hogy Lollia Paulina papucsában Buksa Mátyás táblalabiró saját fiatal felesége papucsára ismert. Aisah kötényében és Emeza hálófökötőjében szintén másik két compossessor saját menyecskéik eltévedt jószágaira.

Kik Bandi öcsémet közelebbről ismerik, tudni fogják : hogy e névszerinti tárgyak mint jutottak a ritkasággyűjteménybe.

A KÉT MARKOV.

A Markov család a mult század vége felé származott le Oroszországból Magyarhonba. Markov Demeter, e néven harmadik, már a magyar földesurak számát szaporitá, s oroszul beszélni sem tudott.

Harmadik Markov Demeter nevezetes ember volt a maga idejében; először azért, hogy akármiféle lovat agyon tudott egy nap alatt nyargalni, másodsor azért, hogy akármiféle poharat lélekzetvétél nélkül egy hajtókára ki tudott üriteni, azután azt megrágni és lenyelni, harmadszor azért, hogy akármennyi jövedelme volt, ő mindig kétannyit el tudott

költeni, és végtére azért, hogy akármiféle asszonyi állat megtetszett neki, azt ő meg bírta hódítani, ha másképen nem, feleségül vevés által, s azt egy esztendő alatt pontosan ki tudta üldözni a világból.

Mikor a negyvennyolczadik esztendejét tölté, épen akkor temette el a harmadik feleségét. Jó, áldott asszony volt, azt mondják; soha sem panaszkodott; csak úgy meghalt szép engedelmesen.

Első nejétől maradt egy fia, Markov Demeter IV. Ez lehetett azon idő tájon huszonnégyszáz esztendő. IV-ik Demeter nem sokban hasonlított az apjához, egészen félreesett annak virtusaitól. Csendes, takarékos ifju volt, szeretett olvasgatni, festett és muzsikált; roszul lett a bortól, és az erős dohánytól, s elpirult, ha valami asszonyféle nagyon a szeme közé talált nézni. III. Demeter haragudott is fiára e korcs tulajdonokért s nem is nevezte őt más néven, mint „ez a cretin.“ Azonban még is egyetlen fia volt, hát csak nem tagadhatta ki.

A fiún nem fogott semmi jó példa; hiába vitte III. Demeter medvevadászatra, az ifju ott is tájképeket rajzolt; hiába adott kezébe pénzt, hogy költse el, a fiu képeket, meg könyvtárt

vásárolt rajta; hiába vitte zajos orgiáiba, mert ott meg épen elaludt.

Egyszer azonban III. Markov Demetert azzal a váratlan hírrel lepi meg a fia, hogy ő házasodni akar.

Van a szomszéd megyében egy szép fiatal leányka, valami kisebb földesúr hat leánya közül a legszebbik; IV. Demeter azzal ismerkedett meg egy ménesi szüret alkalmával s azóta sokat ábrándoztak együtt a holdvilágnál, s beszéltek csillagokról és virágokról, a hogy tisztességes emberek szokták, mikor szerelmesek.

Biz azt a kis lyányt Angelicának hitták.

Az ifjabb Markov Demeter tehát arra az egyre kérte az idősb Demetert, hogy ha nem restellené a fáradságot, rándulna át a szomszédba, s kérné meg azt a kis lyányt fia számára feleségül.

— Szivesen, Demeter, szivesen. Aztán szép-e?

— Mint egy angyal.

— No mert ez az első. És nagyon szerelmes beléd?

— Már évek óta.

— No ez a második. És fiatal?

— Nem több tizennyolcz évesnél.

— Ez a legszebb idő. No ne félj semmit; elhozom öt bizonyosan, annyiba vedd, mintha már itt volna.

III. Markov Demeter azzal befogatott a hintájába öt arab szürkét, s vágatott át a szomszédba. Odáig mind az öt szürke megsántult.

III. Demeter meglátva Angelica kisasszonyt, meggyőződött felőle, hogy csakugyan a legszebb hölgyet látja maga előtt, a kivel valaha találkozott; beszédbe ereszkedvén vele, a felől is bizonyossá lett, hogy Angelica kisasszony Demeter fiát valóban régóta és igen gyöngéden szereti. No ez fiatal sziveknél nagyon természetes.

És miután mindezekről meggyőződött, akkor megkérte Angelica kisasszonyt feleségül — nem IV. Demeternek, a fiának; hanem III. Demeternek, magának.

Angelica kisasszony fiatal 18 éves lyánka volt, ilyenkor még a szív uralkodik az ész felett, titkos sympathiák, magyarázhatlan magneticus erők működnek a lélekben. Ezek a magneticus erők és költői rokonszenvek azt mondák Angelica kisasszonynak : hogy öt lovon jární szebb dolog, mint kettőn, ezüst tá-

nyérről enni nagyobb boldogság, mint fayence-ról; már pedig IV. Demeter még csak anyai birtokáról rendelkezhetvén, e tekintetben nem versenyezhetett III. Demeterrel, az apjával, ki realiter birta azokat a szép tájékokat, a miket fia csak olajfestésben tartott szobája falain; s biz a szép menyasszony az apának adta kezét a fiu helyett.

III. Demeter tehát csakugyan megtartá szavát, elhozá a szép hölgyet, a kit fia megkérített, csakhogy nagyon meglephette, a midőn tudtára adá, hogy nem feleségének, hanem mostoha anyjának.

IV. Demeter e tréfa után nem maradhatott Magyarországbán többé, a hol az egész világ ő róla beszélt; hanem kiment Oroszországba, apjának valami podoliai régi várába s onnan azután nem is jött vissza többet.

Beszéltek felöle idehaza vadnál vadabb meséket, miken III. Demeter ur vig tivornyáin jól elnevetgéltek a czimborák; hogy IV. Demeter ott ül naphosszant egy szögletszobában és azt nézi, mint szőnek be a pókok egy falra akasztott arczképet? Már évek óta mindig szőnek rajta, de biz az arczkép még most is keresztül látszik a pókszőnyegen, pedig Demeter

azt fogadta, hogy addig ki nem jön a szobából, a míg annak egy szeme kilátszik. Mások meg azt beszélték, hogy méregkeveréssel tölti az időt; bolondnál bolondabb mérgeket öszszefőz s gyilkolja rakásra a próbatétül áldozatnak esett kutyákat, macskákat; de sem maga be nem meri venni, sem másnak be nem meri adni. Olyan is volt, a ki azt hiresztelte, hogy kalugyernek állt be s lattal méri ki magának azt a száraz gyökeret is, a mit naponkint eszik; hanem hát ez persze mind csak mendemonda lehetett, mert hiszen a hirmondók közül egy sem járt Oroszországban, hogy tudhatta volna, mit csinál ott az ifjabb Demeter?

A minthogy nemsokára meg is czáfolá e meséket IV. Demeternek egy levele, a mit apjához irt onnan Podoliából, s a miből kisült, hogy biz ő egészen más életet folytat, mint a milyet ráfognak.

Mellékesen meg kell emlitenem, hogy a szép Angelica csakugyan egy esztendő alatt meghalt, ha jól tudom, egy olyanforma kis tréfa következtében, hogy egy tánczvigalom alkalmával III. Demeter részeg fővel puskát fogott rá, a miért egy fiatal katonatiszttel nagyon élénken beszélgetett, s a szép delnö rémülté-

ben elfutott s a hogy táncznak volt öltözve, fedetlen vállal, atlacz czipőkben akart télviz idején a szomszéd faluba menekülni; szemközt jövő parasztok vették fel egy szánra félig megdermedve : ebbe aztán belehalt. No de czélt ért; mert ha az ifju Demeterhez ment volna nőül, meglehet hogy sokáig élt volna, de nem feküdt volna olyan bársonnyal bevont arany-szeges koporsóban, nem vitte volna ki olyan nyolcz fekete ló a sirboltba, s nem lett volna olyan szép fehér márványkö emléke.

Az ifju Markov leveléből meg lehetett tudni, hogy biz ő nem lett sem kalugyer, sem méregkeverő, sőt inkább sokat javult a természete, mert nem csak elfelejté régi Angelicáját, hanem ismét házasodni készül.

Tiz esztendővel később volt az idő; az idősb Markov számított ötvennyolczat, az ifjabb harmincznégyet. Ez a tiz év jogot adott az ifjabb Markovnak apjához ilyenforma stylusban beszélhetni :

„Édes apám, én megint házasodni készülök, megint a legszebb leányt szemeltem ki magamnak feleségül, a kit Podoliában találni lehet s megint tégedet hivlak meg násznagyomnak. Ezuttal nem félek, hogy arámat kezemről el-

üsd, mert tíz év alatt a mennyire előre mentem én, annyira hátrafelé mentél te a férfiúi szeretetreméltóságban. Akkor én gyerek voltam, te pedig férfi, most én vagyok a férfi, te a gyerek. Azonkívül is menyasszonyom rendületlen szerelme biztosít. Ha tehát boldogságomat látni óhajtod, jöjj fel; a menyegzővel megvárunk.“

Ezek a szavak egészen lángba hozták az öreg Markovot; sértett hiuság, bizarr vágy, gavalléros negéd egyszerre támadt fel benne : „milyen az a lány, a kit urad elvesz?“ kérdé a levellethozó szolgától, (mert IV. Demeter saját cselédjét fárasztotta azzal idáig).

— Gyönyörű személy, nagyságos goszpodu.

— Fiatal-e?

— Gyermekek még, nagyságos goszpodu.

— Szeretik-e egymást?

— Mint két galamb, nagyságos goszpodu.

— No hát eredj vissza, s mondd meg uradnak, hogy ott leszek lakodalmán.

Markov Demeter III-ik nem is késett, fogatokat küldött előre egész Lembergig; s neki indult az utnak. Lembergben, a mint megérkezett, a véletlen ismét eléje hozta fiának postalegényét.

— Hát te mit keressz itt Dimitru?

A cseléd tétovázott, a képe mutatta, hogy szeretne hazudni, hanem egy marék aranyért csak kimondta a kívánt igazságot, hogy biz az ő ura nagyon megszeppent arra a hirre, hogy III. Demeter ur nem restel Podoliába felfáradni s két nappal előbbre tette a menyegző napját; nem akarja bevárni veszedelmes vetélytársát; azért ő most bevásárlani van itten holmi magyar borféléket.

III. Demeter rögtön nyerges lovat parancsolt, a szekér nem volt neki elég gyors : sietni kellett, hogy el ne késsék : két paripa kidült alóla, míg podoliai öskastélyába megérkezett.

Épen csak hogy jókor jött meg : a násznép akkor indult a templomba, a mikor ő a várhidon végig robogott; a mint lováról leszállt, akkor kezdődött volna a szertartás. Megérkezése természetesen félbeszakítá azt; az apának és fiúnak elébb üdvözleni kellett egymást. Kezet szoritottak; a menyasszony azalatt várt az oltár előtt, pedig már a szertartásos fátyollal is le volt takarva.

III. Demeter büszkén nézte végig fiát; egy nyomorék, összeroskadt férfi volt az; sorvasztó betegség színével beesett arczán, fénytelen szeméből ki lehetett olvasni, hogy hány hónapig

él még? Mellette ő még most is oly délczeg férfi volt.

IV. Demeter esdő tekintettel nézett apjára; mire ez elmosolyodott s azután odalépett a lefátyolozott arához s ezt sugta fülébe :

— Szép urnöm, én vagyok Markov Demeter III-ik, az pedig ott a fiam; az ő keze reszketeg, az enyim hatalmas, az ő keze üres; az enyim kincsekkel teli; hasonlitsd össze s válassz e két kéz közül, melyik vezessen az oltár elé?

A menyasszonyt Diodorának hiták.

Diodora kisasszonynak nagyon rövid ideje volt a határozgatásra, biz ő III-ik Demeter kezét választá, azzal járult az oltár elé; annak lett nejevé, annak esküdött örök hűséget.

III. Demeter arcza ragyogott a diadaltól, midőn a szertartásnak vége volt; szemei keresve keresték IV. Demetert. Meg is találták azt egy oszlopnak támaszkodva; onnan nézte végig az egész ünnepélyt. Nem sirt, nem mosolygott. Mikor vége volt az esketőnek, azt suga apja fülébe :

— Jó mulatságot Markov Demeter III-ik!

Midőn pedig Markov Demeter III-ik menyasszonyának arczáról leemelé a szertartásos

fátyolt, látott maga előtt egy rut, görbeszáju, félszemű banyát; a legrutabbat, a minőt Podoliában lehetett keresve keresni.

És pedig ettől nem tudott olyan könnyen megmenekülni, mint a többiektől: ezt nem hagyhatta el, nem üzhette el magától, kénytelen volt vele élni halála napjáig. Ez nem ijedt meg haragos hangjától, jobban tudott káromkodni, mint ő; ha ő ivott, Diodora is azt tévé, s ha meg akarta verni, megverte az ötöt; Demeter arcza mindig tele volt tanulságos karmolásokkal, s szakállát kénytelen volt vénségére borotválni, ha azt nem akarta, hogy kitépjék.

Eddig parádéra hordta szép feleségeit; most ez erőszakosan ment vele mindenüvé, s szégyent s nevetséget hozott rá a világ előtt; a legdiszesebb uri-társaságokban összeveszett vele ha bort ivott; úgy hogy az öreg Markov utoljára nem mert sehol megjelenni, otthon ült, bezárkózott, és ebbe bele is halt. — Ő volt a Markov család utolsó ivadéka, mert fia még ő előtte halt meg.

Ilyen csodálatos dolgok is történnek a nap alatt.

A CSILLAGOS SZOBA.

Furesa kaland.

(Beszéli az, a kivel megtörtént.)

Párizsba érkeзве első dolgom volt, mint a féle hárompróbás magyar gavallérnak, a nagy operaházban megjelenni. (Meg ne ijedjen Kakas Márton ur, nem vágok a mesterségébe, ez nem lesz színbirálat.) Páholyt vettem : lássák ezek a francziák, hogy kivel van dolguk.

Azt igen jól tudom, részint a tükröm által, részint a pesti varrólyánkáktul, hogy én szép fiu vagyok : sokat is tartok e felől. Azzal a biztos öntudattal hordozám végig lorgnette-met az átelleni páholysorokon, hogy a mennyi hölgy itt most ül velem szemközt, az egy óra alatt mind szerelmes lesz belém s csak azt saj-

náltam, hogy azok is nem láthatnak, a kik alattam és felettem ülnek.

Mondanom sem kell, hogy diadalom milyen tökéletes volt; minden operngucker megbámult; grófnők, herczegasszonyok vetettek felém epedő pillantásokat, a mit én fajunk érdekében mindannyiszor nem késtem elfogadni és viszonzni. Hiába, a magyar gavallér Párizsban is csak legkülönb gavallér; ugy hiszem, hogy ez órában egy párszor büszke lenézéssel gondoltam vitéz ősünkre, Attilára, kinek hajdan nem sikerült a ködös Lutetia fehér lábikráju hölgyeit meghódítani, a mit ime most egy igénytelen utódja no de nem illik olyan nagyon belemerülni a dicsekedésbe.

Elég az hozzá, hogy egyszer csak valami herczegasszony tökéletesen a lépen ragad. Ott ült velem szemközt; szép volt irtóztató módon, s csak ugy lebegett a csipkefelhők között, mikből gyémántok villogtak elő, akár a csillagos eget vette volna magára. Ez nem lehet valami szegény istenasszony.

Az én tündérem az egész előadás alatt le nem vette rólam a lorgnonját. No már ahoz nagy világbeli járatlanság kellene, hogy ezt el ne értse az ember. Tudom. Tres humble ser-

viteur madame. Ott leszek. Előadás végeztével odafurakodtam az előcsarnokba, melyen keresztül kellett haladni. Az én istennöm egy perczig sem engedett várakozni; ő is jött. Ah, közletről valóban vakító szépség volt! én nem szoktam elragadtatni, ismerem a kozmetikumok hatását, tudom mit tehetnek a csipkék, ékszerek, mesterséges turnür és betanult agacéria; de ez mind nemsegített itten; gyönyörű volt ő; szebb minden ideálnál, a mit poéta valaha kigondolt.

Midőn mellettem elsuhant, egy könnyű kézszorítást érzék kezemen s midőn ámulatomból magamhoz tértem, egy kis névjegyet tarték markomban, a mi egy gyűrűbe volt beleszorítva.

A vizitkártyán ez a név pompázott : „Marchesa Barcheschi, boulevard des Italiens“, alatta pedig finom-finom irással plajbászolva : „holnap 12 órakor.“

A gyűrű pedig, mely ezt átszorítá, valóságos solitair rubin volt, másnap mindjárt megkérdeztem egy bijoutiérnél, hogy mit érhet? azt mondta rá, hogy megér ötszáz frankot.

Ez nagyszerű! A ki meghívó jegyeihez ily ékszereket mellékelhet, az nem lehet kalan-

dornő, az okvetlenül előkelő hölgy s igen szép tőle, hogy egy idegen férfira rá meri azt bizni: nem fél tőle, hogy ez a légyott helyett viszi azt a zálogházba. Bizonyosan rám ismert, hogy magyar vagyok.

A kaland nekem igen kellemesnek tetszett; alig várhattam a másnapi 12 órát, egész elegantiába vettem magamat, bérkocsit hozattam s hajtatték a Boulevard des Italiensra. A bérkocsis jól ismerte a marchesa hotelét, ah ki ne tudná azt: hol van? egyenesen odatalált. De be nem volt neki szabad hajtatni az udvarra, ott csak urasági equipázsnak van joga zörögni; most is állt az udvaron egy pár.

Csak hadd álljanak ott! Antichambrirozhatnak a monsieurk, ha én megmutatom ezt a gyűrűt!

Mennydergő mennykő nagy portás czamogott elém, infamis mogorva pofával; a mint meglátta az ujjamon a rubint, rögtön elmosolyodott; csengetett; ezüst-vállzsínoros inasok futottak elém, azok is szörnyü nyájasan nyitottak előttem mindenféle ajtókat s vezettek pompásnál pompásabb corridorokon, előtermeken, salonokon keresztül; a hol az embernek a szeme fénye elveszett.

No már kérem alássan, én láttam elég pompás salonokat, és corridorokat, s ha én azt mondom, hogy itt a szemem fénye elveszett, az sokat jelent.

Végre egy pompás amphitheatrum alaku salonba bocsátának be, a minek adjusztirozása felyülmul minden képzelhetőt: csupa márványszobrok, amerikai virágok, selyem-szőnyegek, porcelán és ezüst lárifári s körül a falakon pompásnál pompásabb képek, művészi kezeztől: (ugy hiszem hogy művészi kezeztől voltak!) aranyos rámákban. Aztán mindegyik ráma tetején volt egy *üvegcsillag*, a mi igen jól vette ki magát. Negyvennyolcz kép volt. Ugyanannyi csillag mindegyik rámán. Ez nagyon elegans ötlet.

De nem soká volt időm ezeket az üvegcsillagokat számlálgatni, mert ime nyilt az ajtó s belépett az én istenasszonyom.

Most még szebb volt, mint tegnap. Szelid, nyájas és nemes tekintet, nagy, búbajos szemek és epedő ajkak és ez mind az én kedvemért mosolyog. A hölgy elémjött és kezét nyujtá; (ah, mi bájós, puha kéz!) leültetett maga mellé, szemérmatosan lesüté szemeit és kért, hogy ne ítéljem meg érzelmei bevallásai miatt.

Én térdre estem előtte és mondtam neki, hogy imádom. Erre ő megijedt és elakart futni. Én jobban megijedtem, hogy nagyon hevesen bántam vele s azután szelidebben kezdék hozzá. Arra ő kiengesztelődött és megnyugodva ült le megint; én bocsánatot kértem tőle elragadtatásomért, ő könyezni kezdett, és fájdalommal vallá meg, hogy még nem talált férfit, a ki őt valóban megértette volna. Én esküdtem, hogy az én leszek, a ki őt megérti, s aztán elkezdtem neki poetázni; verseket mondtam, és sóhajtoztam. Ő nem hagyta gyöngéd figyelmemet viszonzatlan, letörlé könyeit és mosolygott. Én odaültem lábaihoz egy zsámolyra, ő hajfürteim közt játszatta szép finom ujjacskáit; én szivemhez szoritám e szép fehér kezet; ő aztán odahajolt hozzám s megcsókolta homlokomat gyöngéden, én aztán megcsókoltam az ő arcát, de forrón; ő szerelmes hangon „kedves Romeojának“ nevezett; én őt kedves Juliámnak viszonzám, s így szépen eljátszottuk Romeo és Julia első felvonását, a hol az emberek még csak ígérnek egymásnak, hogy milyen szerelmesek fognak majd egykor lenni, s a mellett mindenféle gorombáskodástól távol maradnak.

Azután gyöngéden bucsut vettünk egymástól, s azzal az én delnőm azt sugá fülembbe: „Kedves Roméóm! holnap ilyenkor jöjj elismét!“ s azzal egyik ajtón eltávozott, ott még egyszer megállt, csókot vetett felém; „Adieu kedves Roméóm!“ — „Adieu, mennyei Juliám!“ ugy rohantam ki, mint egy valóságos megörült Romeo.

Egészen ki voltam forgatva magamból. Ki lehet, mi lehet ez az asszony? annyi bizonyos, hogy nem közönséges nő. Végtelenül szerelmes belém. Ilyen szenvedélyt még nem láttam soha. Ez megöl, ez egész lelkemet átváltoztatja.

És most egy egész napig kell várnom, hogy öt újra lássam! Ismét holnap tizenkét óráig számlálnom minden perczet. Valjon nem veszem el addig azt a kis eszemet, a mit hazulról elhoztam.

Este felé, hogy hamarább muljék az idő, meg azon reményben, hogy öt újra látom, ismét az operaszínház felé mentem, a midőn utközben szemközt találkozom régi ismerősömmel gróf X. Arthurral Magyarországról, ki már tiz éve itt lakik. Az első öröm után, hogy egymást véletlenül láttuk, szó lett róla, hogy hova menjünk? én inditványoztam, hogy jöjjön velem a színházba.

— Ejh, ki járna mai világban a színházba; unalmas ostoba mulatság az; a hol a sugó után betanult darabot beszélnek el csinált emberek; az ember tudja, hogy az nem igaz szerelem; nem valódi szerelemfélézés, hanem csak úgy hazudik minden ember napidijért, a mennyi ivszámra rá van bízva. Gyere velem, majd én elviszlek valahová, a hol igazi komédiát látunk. Az igaz, hogy száz frank egy páholy ára, de megéri. Ott az ember valódi szindarabokat lát, a vendégszereplő tudta nélkül; ma éppen egy Othellót fogunk látni, pompásan mulatjuk magunkat.

Én engedtem magamat vinni. Száz frank utoljára is nem nagy dolog: mindenféle álutczákon és keresztházakon át egy sötét udvarra jutottunk, ott felmentünk egy hátulsó lépcsőn, beléptünk egy homályos előterembe, ott egy pénztári őr kezébe lefizettük a száz frankot, arra egy szolgálattelvő génius mindenikünket betolt egy-egy külön ajtón egy olyan kis szűk ketreczbe, a hol éppen maga elért az ember. Az a ketrecz egészen sötét volt, csupán csak egy kis tallérnyi lyuk világított bele, rózsaszín üveggel fedve, a melyen a mint betekinték, nagy megdöbbenéssel vevém észre, hogy azt a

szinpadot én már valahonnan ismerem. — Ugyanaz a gömbölyü terem volt az, a hol én délben eljátszottam Romeot és Juliát; s azok az üvegcsillagocskák ott a képek rámái közepén nem egyebek, mint megannyi páholyablak, a miken keresztül a publicum nézi a komédiát.

Ezuttal az én marquisnöm egy Othellot léptetett föl; angol volt szegény s rettenetes furcsán viselte magát. Hanem annyit meg kell vallanom, hogy az én delnöm ép olyan jól játszotta vele Desdemonát, mint én velem Juliát; az angol lord utoljára majd felakasztotta magát a girandolra, szerelemféléti dühében.

A komédia igazán mondom, megérte a száz frankot.

El lehet képzelni, hogy másnap nem kompáreáltam Barkhez marquisnőnél a csillagos szobában, Romeo és Julia második felvonását eljátszani; hanem iramodtam Párisból extrapostán, nehogy valakivel találkozzam az utcán, a ki azt mondja, hogy „engedelmet kérek, tegnapelőtt egy pár tapssal adós maradtam önnek Romeóért!“

A GYÚJTOGATÓ.

. „Azt kérdik a bírák urak; miért lettem gyújtogató? Ki vett rá, ki bíztatott fel, ki ösztönözött? Mivel haragítottak meg? kinek akartam bosszújára lenni? Fiatal leány vagyok, szép vagyok, talán a szeretöm hagyott el? Az erdélyi mordályégetőkkel vagyok-e társaságban? azok fizettek-e nekem minden gyújtogatásért, minden kiütött tűzért a városban? Megfelelek mindenre igazán.

Nem is bánom, ha a hármás fával megkoronáznak is,*) vagy ha a hidegviz tortura alá

*) A legkinosabb tortura neme volt; a vallatott fejét három hasáb közé szoriták, miknek végei kötéllel voltak össze-

vezetnek, én egyebet nem tudok vallani, mint a mit igazán vallok.

Nem bízattott engem semmi emberi lélek; senki, a ki emberi hangokon beszél.

Nem is voltam haragban senkivel; nem háborított soha senki, hogy boszút álljak rajta.

Fiatal leány vagyok, szép vagyok; volt hozzám illő kedvesem, eljegyzett mátkám, a kivel meg kellett volna esküdnöm, pünkösöd előtt, zöld csötörtökön; a nagy templomban. Nem voltam én boldogtalan szerelmes, a kit a szíve nem hágy aludni.

Az erdélyi mordályégetőkkel sem vagyok egyetértésben, most hallom először a hirüket; átkozottak legyenek velem együtt; ha igaz, hogy vannak a világon.

Nem kényszerített engem senki gyújtogatni, mint maga a tűz.

A tűz, a tűz! Oh ez valami rettenetes gyönyörű szellem, a ki ha csábit, ha integet, nem lehet neki ellenállani.

Mikor még csak kicsiny szikra, úgy enged

foglalva; e köteleket aztán lassankint csavargatták össze, hogy a három fa a fejet három oldalról szorította. Meghalni nem lehetett bele; hanem pokolbeli kin volt; sokszor örültségen végződött.

magával játszani, olyan bágyadt, úgy tud kérni! ha az ember a lehelletét fújja rá, arról éled; akkor jobban felnyitja azt a vörös pokolbeli szemét, a mi olyan búbájosan tud mosolyogni. Azután mikor mindig jobban éled, lassankint az izzó parázs felettelkezd valami kis halvány kék szellemke tánczolni; úgy emelgeti hegyes fejét, úgy libegteti könnyü szárnyát, úgy csókolózik az ember lélekzetével, mig szüntelen nagyobbra, nagyobbra nő, hizelgő nyelvével nyaldossa a hozzá közel esőket, a miket meg fog emészteni; eleinte olyan szépen világít, melegít; olyan tréfálózva pittegpattog, pörlekedik, később aztán mindig hatalmasabb lesz, éget, vakít, elijeszt; harsogva és ordítva kél ki, szárnyait szétterjeszti; mindig tovább! mindig tovább: házakon, utczákon végig; fel a legmagasabb toronytetőig; onnan lobog fel az égre, a felhők, az egész mennyboltozat úgy égnek tőle; a világ minden sarka fényben úszik; -- oh ezt rettenetes gyönyörűség látni.

Hát még azok a hangok; a futó embercsoportok kiáltozásai az utcán; az asszonyok, a kik hajaikat tépve sikoltoznak; a siró gyermekek, kik benn rekedtek az égő ház udvarában

a vizes szekerek csörtetése, az oltogatók riadozásai : „vizet, vizet, vizet!“ ahogy csapkodnak fejszékkel bódultan a sziporkázó tűz közé; átok, imádkozás, jajgatás, Isten-káromlás tölti be a levegőt! a harapózó tűz ahogy pörlekedik a viharral; mentül jobban ordít a szél, annál jobban pattog, harsog a tűz, egyik sem bírja a másikat leverni; a harangok kongnak, zúgnak közbe, mintha valami hosszú órát, tán az itéletnap i éjfélnék óráját ütnék, egy olyan sok éjszakából összeragadt éjszaka középső óráját, a minek nem tudni, hogy mikor lesz hajnala? És azután ezt messziről nézni és hallgatni és elgondolni: ezt a nagy dolgot én cselekedtem! oh az valami rettenetes gyönyörűség, én uraim és biráim!

Hanem azután másnap, mikor vége van az égésnek, mikor elmúlt a mámor, mikor végig kell menni a szenes utczákon, a mikről még a szalmaszál is felégett, mikor látni kell a romokat, a mik nem lángolnak már, csak füstölögnek; közöttük járnak kelnek, turkálnak rongyos tépett ruhákban, dúlt arcú emberek, asszonyok, a kik keresgélnek az üszkök alatt valamit : — talán a tűzben megolvadt pénzüik maradványát, vagy megégett gyermekek csont-

jait? mikor egész utczasorok bámulnak rám, mint a halottkoporsók üres ablakaikkal; s a tetőtlen tornyok nagy fekete szája, mintha hozzám akarna szólni minden pillanatban; oh akkor úgy fáj, úgy reszket minden tagom, tagjaimnak minden íze, a mi kívül van rajtam és belül; úgy húz alá, úgy éget, úgy nyomorít; én nem tudom mi lehet az? de az rosszabb mint a nyavalya; az kívántatja velem a halált. Oh uraim, bírák urak! ne hagyjanak engem élni.

Tudom én, hogy gonoszat cselekszem; de nem állhatok neki ellent; mikor rám jön a gondolatja, meg nem szabadulhatok tőle, a míg végre nem hajtom; s ha egyszer megtettem, olyan nyomorultnak érzem magamat, mint egy ketté vágott féreg, melynek két darabban kell egy helyett kinlódni; melynek minden ízében külön kell meghalni. Oh én uraim, bírák urak, tegyék azt, hogy én meghaljak.“

Ígyen van feljegyezve D . . . városa évlapjain egy szerencsétlen leányzó önkénytes vallomása az 1656-ik évben történt gyujtogatások felől, melyek Cserey egykoru emlékiratai szerint Erdélyben is napi renden voltak s az akkor általánosan elterjedt hit szerint bér-

lett gyűjtogatók gonosz műveinek tartattak. Az utóbb említett kútfő aként nyilatkozik, hogy Erdélybe mordályégetők jöttek, hogy a népet a háborútól elijeszszék. — Tudjuk, hogy Erdély fejedelmei minő háborúhoz készültek az idő szerint. A d . . . i város évkönyveiből kitűnik, hogy ott is általánosan el volt terjedve ez a nézet.

Apáthi Anna azonban, a fentebbi vallomást tevő hajadon, mint szavaiból kitűnik, maniacus hajlamot s nem megfizetett rossz szándékot bizonyít be.

Különben is gazdag és istenfélő polgár leánya volt, ki nem szorult senki átkozott pénzére; ha tette, örülségből tette.

Mindamellett, önvallomása nyomán, elítéltetve, szekérre kötötetvén, a város utczáin szerteszéllyel meghordoztatott, az utcák szegletein tüzes fogókkal „szörnyen megfogdostott“ (a cronica szavai) s ennekutána tűz által megégettetett s hamvai a szeleknek átadattak.

Apáthi Anna nem volt több tizenhat évesnél; szép, nyulánk természetű alak volt, fehér halvány arczával és szelid kék szemekkel : senki sem hitte volna felőle ezt a nagy istentelen-

séget. Még azok is, a kik legjobban átkozták, s sarat markoltak fel az utcán, hogy meghajgálják, midőn a vesztőhelyre hurczoltatott, bámulva szemlélték állhatatosságát, mely semmi kinzásra meg nem indult. Sőt midőn a máglyára felállitva, derekán keresztül a karóhoz lánczolták, s a tüzeket meggyújtották alatta; akkor épen elkezdé hangosan énekelni a dicséretet :

„Uram! büneink soksága,
 Undoksága
 Érdemli haragodat,
 Méltók vagyunk, hogy ellenünk
 Szent Istenünk
 Felemeld ostorodat.“

És a midőn már a lángok köröskörül elboriták, a midőn a füst körülfogta hogy alakját nem lehetett többé látni, még akkor is hallani lehetett a füst közöl, a láng közöl.

„De hiszszük, hogy ki megvallja
 És átallja
 Büneit s hozzád megtér,
 Azt nem üzöd el előled
 Sőt tetőled
 Bünbocsánatot az nyér.“ . . .

Igy halt meg. . . .

Isten legyen irgalmas árva lelkének.

Ez történt Dobozy István uram főbirósága alatt 1656. Aprilis 15-én.

Nem sok időre azután ismét új tűz ütött ki a városban éjnek éjszakáján; de hála Istennek rögtön elnyomatott; sőt nem csak az, hanem maga a gonosz gyújtogató is kézre került, a kiben mindjárt ott a helyszínén felismerték álruhája mellett is Bereczk Mártont.

A gonosztevő forró tetten kapatván, magát semmivel nem védelmezheté, a miért is arra ítéltetett, hogy nyársba huzatva izzó tűzön süttessék meg.

Nem volt kedvére a kegyetlen sententia az elítéltnak, a miért is a kivégeztetésre rendelt napot megelőző éjszakán trafikát gondolt ki a porkolábbal, s azt rávevé, hogy öt bocsássá szabadon, azt ígérve neki, hogy ha megszabadul, ezer aranyat fog neki ajándékozni.

A porkoláb kételkedett Bereczk szavaiban, mert tudva volt előtte, hogy ő csak egy zsellér ember, honnan venné ő azt az ezer aranyat egy sommában? Mért is addig nem hajlott a rab szavára, a míg az meg nem vallotta neki, hogy Vértesen lakó Szüics István bátyjánál

van neki eltéve kétezer darab aranyja; az úgy is kárba veszne, ha ő meghal; felét vegye el magának a porkoláb.

Ez az emberséges ember úgy tett, mintha mindenre ráállt volna; titkon azonban tudósítá a tanácsot a fogoly szavairól; ki is a minden legjobban hinné, hogy pénze által megszabadul, azt tapasztalá, hogy Szücs Istók bátyját is odahozák vasraverve.

A pénzt csakugyan megtalálták nála, teljes értékű körmöczi aranyakban, azt kiadta mindjárt Szücs Istók; ez is volt a szerencséje, különben majd szolgált volna neki a háromszegletű korona.

Bereczk Márton, látva, hogy el van árulva; s most már nem elég, hogy kínos halállal kell meghalnia, hanem még a kivallatásnak is alá kell vetnie magát; — önkényt megvalla mindent.

Legelőször is azon kezdé, hogy „nem igaz, mintha az egy hónap előtt máglyán megégetett Apáthi Anna gyújtogatott volna; soha sem cselekedte ez azt, az egész önvallomás kigondolt hazugság, hanem így van a dolog.

Ő szerette Apáthi Annát, és el is akarta venni feleségül; a leány atyja azonban tehetős

polgár ember levén; elutasítá, azt mondván, hogy nem adja lyányát sült parasztnak, ha csak legalább kétezer aranyat le nem tud számlálni előtte.

A két szerető azonban így is gyakran összejött, este, titokban, a míg Apáthi uram a pinczeszeren mulatott komái társaságában; az alatt ők ketten Balóné fonóházában találkoznak, a ki azonban jó erkölcsű asszony vala, s mindig jelen volt, a míg együtt beszélgettek s később lámpásos szolgálóval kísérte haza Annát; a kit szelid magaviseleteért nagyon kedvelt s szerencsétlen szerelme miatt igen szánt.

Egy este, a midőn így együtt mentenek haza Apáthi uram házáig; rendesen a csizmadia-czéh állásának szegletén szoktak elválni; mert Bereczk nem tartá tanácsosnak egész a házig elmenni; ott Márton azt mondá a lámpást vivő szolgálónak, hogy engedje neki a mécsnél meggyújtani pipáját.

Anna olyan szépen kéré, hogy ne tegye azt; íme a magistratus kihirdeté, hogy senki a dohányt török módra színi ne merje, nagy büntetés alatt; még nagyobb büntetése van annak, ki az utczán a lámpásból kivett mécscel

jár, a sok tüzveszedelem miatt; de Bereczk nem hajtott rá, hanem meggyújtá pipáját s mikor már az égett, azt sugá Anna fülébe :

— Nekem fog már adni apád : le tudom már számlálni asztalára a kétezer aranyat.

Anna először megörült; azt gondolta hogy kedvese tán kincset talált, a mi után az akkori háborgós időkben nagyon keresgéltek mindenfelé, hanem azután elszomorodott, arra gondolva, hogy szegény ember nem szokott egyszerre gazdaggá lenni.

— Honnan vetted ezt a sok pénzt?

— Azt ne kérdezd. Lidércz hozta; lelke-
met adtam el érte, hogy téged megvehesse-
lek rajta.

A leány nem tudott kivenni belőle semmit s nagy búsan elvált tőle, egy cseppet sem örülve annak a jó hírnek.

Alig ért azonban házuk ajtajáig, a midőn egyszerre fény borítja el a piacot, s a mint visszatekint, a csizmadiaállást lángokba borulni látja.

A lámpásos szolgáló erre sikoltva futott el, ő pedig egyedül maradt házuk ajtaja előtt.

Egy pillanat mulva futást hall, utána káromló kiáltozást s rémkedve látja maga előtt

elfutni kedvesét, ki a mint őt megpillantá, visszakiálta rá : „fuss be a házba Anna, a hadnagyok jönnek !“

A piacz tulsó végéről lóhátas hadnagyok nyargaltak elő.

A leány ekkor tudott meg mindent. Szeretője bérlett gyújtogatónak adta el magát, mordályégető lett kétezer aranyért!

Bereczk odább futott a mellékutczákban utat vesztve, a hadnagyok csak Annát találták ott.

Anna egyedül maradt az utczán, a lámpahordó cseléd is elfutott s a mint a lovas hadnagyok oda értek s azt kérdezik a leánytól : nem látta-e azt, ki a színt meggyújtotta? azt felelé rá : „én gyújtottam azt meg!“

Ott elfogták, börtönre vetették. Mindent magára vallott. A sok ízben történt égetéseket mind magára vállalta, azért, hogy azt az embert, a kiért szerette az életet, megmentse az üldözéstől, s talán azért is, hogy a ki megútáltatta vele az életet, a helyett meghaljon.

Bereczk Márton jól tudott mindent, a mi a tanácsházban történt Annával; de nem volt bátorsága önmagát feladni, hogy őt kiszabadítsa. Hallotta azt is, hogy halálra ítélték;

látta tollkoszorúval megkoronázva körülhordatni őt a város utczáin; mindenütt utána ment a szekérnek; s hallgatta a kikiáltó szavait, a ki minden utczaszegleten elmondá fennszóval a népnek, mit vétett e leányzó és mint fog lakolni szörnyü büneért? Isten legyen lelkének irgalmas! A nép sárral hajigált felé és leköpte.

Nem volt bátorsága oda rohanni és megváltani őt e kínos szenvedéstől.

Végig nézte, hogy kötözték ki a máglyára. azt a leányt, a kit szeretett s a ki érte fölál-doxta magát? a nyelvén lebegett a kiáltás: „ne bántsátok! ő ártatlan, én vagyok a gyújtogató!“ azután látta, hogyan emelkednek körül a lángok, hogyan borítja el a füst egész alakját? Egyszer a szél megbontotta a füstöt, hogy az áldozat arca kilátszott: úgy tetszik neki, mintha ő rá nézett volna.

Egy óra múlva hamuvá lett a máglya: ő még mindig ott állt az utczaszegletnek dülve, dühös forgószél csapott végig a téren, az felragadta a fekete hamut a máglya maradványaiból s megkavargatva körül a levegőben, szétszórta azt az egész városon; őt is behinté

vele : arcza és szemei tele lettek kedvese hamvaival.

És ekkor fogadást tett magában, hogy rettenetes boszút fog állani érte : porrá leégeti ezt az egész várost.

De Isten megrontá a gonosz szándékot, mert a midőn egy erős fölszél támadtával a város végén álló filagoriára akará hajítani a szurkos csóvát; a mitől bizonyára egyik szélitől a másikig égett volna le az egész város, a tűzörök észrevették és elfogták.

Ezen vallomása után megrendítő fölfedezéseket tett Bereczk Márton azon országszerte elterjedett gonosz társulatról, melyet akkoriban „mordályégetők“ neve alatt tanultátkozni az ország.

Vallomásai jegyzőkönyvbe irattak s mint-hogy ezek által nagy szolgálatokat tett a köztársaságnak (így hívta magát akkor Debreczen községe — és valóban az is volt : egy önkormányzatu kis Róma) azért elengedteték neki a nyárson való megsüttetés s egyszerüen feje vétetvén, úgy égettetett meg.

A kétezer arany tűzkárvallottak segítségére fordítódott.

Itt több lap ki van szakitva a jegyzőkönyv-

ből s az utánuk következő lap szélére ez van írva :

„Idegen hadak jövének a városba; kik a jegyzőkönyvet megkapván, abból több paginákat kihasogatának.“

Őrizze meg az Isten ezt az országot hasonló veszedelmektől.

EGY HARAMIA-BANDA A HAVASON.

Igaz történet után.

Ez előtt mintegy ötven hatvan esztendővel tanyázott egy híres haramia-csapat Arad vármegyének azon magas hegyei közt, a miknek másik oldalán már Erdély fekszik.

Tizenkét tagja volt ennek a rabló-csapatnak, mind válogatott, szemenszedett legények; vezérük neve volt Gligór : erős, izmos ember, a kit különösen meg lehetett arról ismerni, hogy testének felső része derékig egészen ki volt növe, mintha öles természetűnek indult volna; lábai azonban szokatlanul kurták voltak, minél fogva két izmos karja a térdein alul ért neki. Ezen különössége által négykézláb is

oly sebesen tudott futni, mint a medve, a mit elégszer lehetett látni, ha a borókásban megszorították s ott a pandurok elől úgy eltűnt, hogy utol nem birták érni. Mert a havasok tejét sok helyen egész mérföldnyi messzeségben ellepi az a törpe gyalogfenyő, mely csak emberderékig ér; ilyen helyeken tanyáznak a medvék legörömostebb. Egyszer Gligór mikor már nagyon nyomában voltak, egy ilyen nagy nőstény medvére bukkant a bozót közt: a medve felugrott, s tovább szaladt, ő meg lefeküdt a medve helyére: az üldöző pandúrok aztán mind a medve után futottak, azt vélve, hogy Gligór üget ott a mozgó fenyőbokrok közt: az meg elvezette őket messze a völgybe, mig felismerték, hogy medvét fogtak.

Máskor addig kergeték Gligórt, mig egy meredek szikla párkányára jutott, a hol vagy meg kellett neki magát adni, vagy leugrani az éktelen mélységbe, ekkor a rabló kicsavart egy fiatal fenyőfát a földből, azt lábai közé szorítá, mint egy paripát, s két kezével odanyomva azt a szikla falához, azon a sima kővön sebesen alácsúszott több mint harmincz ölnyi magasságból s odább futott, az üldözők csak úgy bámultak utána.

Egyik czimboráját hívák Bundukának ; ez öreg, hetvenesztendős ember volt ; mely szép időből tizennégy esztendőt töltött tekintetes Arad vármegye tömlöczében, hatot tekintetes Hunyad vármegyeében, kilenczet Zarándéban, nyolczat Biharéban, legtovább megfeküdte azonban tekintetes Temes vármegye árestomait, a hol különböző izekben huszonegy esztendőt töltött el mindenféle vasban.

Erre nagy szüksége volt a társaságnak, mert ez értett legjobban a zárfelnyitogatáshoz, s tartotta tanácsosal a többit. Miért is ezt legutoljára a tömlöczből ásatta ki Gligor, a ki nagyon tudta, hogy honnan kell neki a czimborákat válogatni.

Másik ember volt a „halszemü“ Ravasel. Ez még alig volt több harmincz esztendősnél. Azért hitták ezt halszemünek, mert soha senki még csak a szempilláit megmozdítani sem látta, mintha nem tudná azokat lecsukni, akár a hal. Ha aludt is, nyitva voltak a szemei ; horkolt és nézett az emberre ; ha valaki közeltett hozzá, meglátta álmában és fölébredt rá.

A többiekről is mind tud valami különöst mondani a hagyomány : ki jól tudott löni, ki meg a baltával tudott célba hajítani : voltak

közöttük szép fiúk, kik bejártak a falukba a gazdag parasztok leányait elhitegetni; hogy feleségül veszik őket, mikor aztán lakodalomra került a sor, akkor ott termett Gligór bandája s kirabolta a násznépet; jó szerencse, ha a menyasszony megszabadult olyankor.

Nagyon sok istentelenséget elkövetett ez a rablócsapat azon a környéken; a hegyek alatt fekvő helységek, Pálos, Ménes, Világos, Magyarát szüntelen rettegésben voltak általuk tartva, a Dévának vezető országuton pedig épen alig lehetett miattuk járni.

A vármegyék ha üldözték is őket, nem sokat ártottak nekik; egyet kettőt sikerült elfogni, a helyett szereztek megint másikat; a tizenkettős szám soha sem fogyott meg. A havasok rejtekeit még most is alig ismeri valaki; a sűrű bozótok eltakarták a rablók nyomait, észre sem vehető barlangok üregei elrejtették őket; néha azt hitték, hogy már fogják őket: itt ebben a völgyben kell nekik lenni; sehová sem menekülhettek; s míg ott javában keresték, azok már a túlsó völgyben garázdálkodtak megint. Ha az ember meggondolja, hogy ezen a tájon több helyen vannak olyan patakok, a mik egy helyen eltűnnek a sziklák alatt

s a tulsó hegyoldalon törnek újra elő, nem fogja hihetetlenek találni, hogy Gligór bandája képes volt egy ilyen ismeretlen ösvényen át a föld alatti sötétségben keresztül-kasul bujkálni, míg a tulsó oldalon ismét napvilágra került.

Volt azonban ez idő szerint Arad vármegyének egy derék, hatalmas alispánya. Mint-hogy a nevét nem akarom emlegetni, csak alispánnak fogom őt nevezni. Ez a derék ur, mikor már ugy látszott, hogy mindenki kifáradt Gligór bandájának üldözésében, akkor azt mondá, hogy majd kiveszi ő e rabló csoportot menedékhelyéből, csak engedjenek neki a határos vármegyék teljes szabadságot mindenkivel ugy parancsolhatni, a hogy neki tetszik. A vármegyék teljes hatalmat adtak neki mindenben ugy intézkedhetni, a hogy neki tetszik; ha kell népfölkelés, ha kell katonaság, rendelkezék velük szabadon.

Az alispánnak azonban nem kellett sem népfölkelés, sem katonai erő, hanem a helyett minden falu végére felállított egy akasztófát s kihirdetteté, hogy a ki még ezentul élelmszert, ruhát, vagy akármit mer szolgáltatni a rablóknak, azt magát akasztatja fel oda arra a fára menten. Azonkivül a mi pakulár, pásztor

ember, birkás tanyázott a hegyek között, azokat mind leparancsolta onnan, a magányosan álló faházakat az erdőkön lerontatá, félnapi kerületben nem hagyott embert lakni azon hozzájárulhatlan hegyek körül, a mik között a haramiák laktak.

Ez kegyetlenül segített rajtuk. Mit használt most nekik, hogy ugy elsánczolták magukat a hegyszakadékok közé, hogy a fenyőfák tetejére fészkeket raktak föl, onnan lesték, mint várta-házból üldözőiket, ha azok nem közelítettek.

Nem csak az üldözők nem közelítettek, de a pásztorokat sem lehetett látni sehol, a kik nekik rendes élelem-szerzőik voltak; az egész vidék mintha meg lett volna körülöttük halva.

A rablók azt várták, hogy üldözni fogják őket s lassankint azt vették észre, hogy már be is vannak zárva; hogy egy nagy börtönbe jutottak, melynek minden kijárását őrzik.

Szét mentek nagy ovakodva kémlelődni mindenfelé : nagy kerülőben sem találtak egy élő lelket, a kitől valamit megtudhattak volna : ha pedig a falvakhoz értek, ott hajdani ismerőseik bezárták előttük az ajtót s csak a padlásról beszéltek le hozzájuk, hogy menjenek odább, mert az alispán úr azt hirdetteté

ki, hogy mindenkit fölakasztat, ki a zshiványokkal beszél, vagy nekik enni ad; meg is teszi, ha mondta, mert az nagyon szavatartó ember.

Az alispán készen volt arra, hogy a milyen keményen fogta ő a rablók üldözését, majd olyan erősen fogják azok is magukat védelmezni, sőt azt sem találta lehetetlennek, hogy az elkeserített haramiák őt magát is iparkodni fognak megölni. E végett olyan kastélyban lakott, melyet mély sánczárók vett körül, a mi vízzel volt tele eresztve; a kapuhoz csak egy felvonó-hídon keresztül lehetett jutni, a mit éjszakára mindig lánczczal felhúztak; azonkívül huszonnégy fegyveres drabant állt egymást felváltva éjjel nappal az örszobában, két fegyveres ör vigyázott a kapun, másik kettő a lépcsők feljáratán, harmadik meg az alispán szobájának ajtajánál; úgy, hogy annak a testéhez ugyan nem lehetett férni. Ha ilyen nagyon nem őriztette volna magát, talán régen meg is ölte volna az a gonosz Gligór.

Egy este három oláh paraszt érkezik a kastély hídjá elé egy negyedik emberrel, a ki meg volt kötözve erősen. Azt mondták, hogy az alispánnal akarnak beszélni, mert ők el-

fogták Gligórt, s a jutalomért jönnek. Száz arany volt a haramiavezér fejére kitűzve.

Valóban, a ki csak valaha látta Gligórt, vagy csak hírét is hallá, mingyárt rá kellett ismernie a megkötözött férfiban a vezérré, annak hosszú izmos karjairól s kurta lábairól. Ez maga a híres Gligór. Vigyétek az alispán elé.

A három férfi a hármás strázsán keresztül vitte nagy diadallal Gligórt az alispán urhoz; az nagy örömmel ajtót nyitott előttük, bebozsátá őket magához, megdicsérte őket a vitéz szolgálatért s kérdezé, hogy mi módon foghatták el a híres haramiavezért?

Akkor ez a három ember hirtelen előragadta szüire alól a pisztolyokat, s az alispán mellének szegezve, azt sugták a fülébe.

— Nem Gligórt fogtuk mi el uram, hanem téged fogtunk el tulajdon kastélyodban, hát egy hang se legyen, mert a ki szól, az meghal.

Az alispán látta, hogy a védelem itt nem használ; azt kérdezé, hogy mit akarnak vele?

— Jöjjön alispán úr velünk, kíséren el a mi rejtett tanyánkra; ott majd azután megmondjuk, hogy mit akarunk? Ha az alatt, míg

innen kimegyünk, csak egy intéssel is jelt ad valakinek, el van veszve.

Az alispán olyan ember volt, a kinek helyén állt a szive; látta, hogy ellenkezés által itt csak veszedelmet hozna magára; míg hidegvér és elszántság mellett ott is lelhet módot a szabadulásra, a hol nem reméli. Azt mondta, hogy legyenek nyugodtan, velük fog menni és el nem árulja őket.

Azzal a megkötözött Gligórt előre bocsátva, maga utána ment: cselédjeinek azt mondta, hogy személyesen kell valami titkos ügyben elmennie e jámbor kíséreléssel, ne féltsék semmit, nemsokára haza fog jönni.

A sáncon kívül egy ötödik rabló tartotta kötőféken a többiek lovait, mikén a hegyek meredekkeit szokták járni; egyikrefelültették az alispánt s azzal ügettek vele be az erdők közé.

Egész éjjel mindig mentek olyan mély völgyeken keresztül, a hol azt hinné az ember, hogy vadállat sem járhat, nem hogy lovas ember; zúgó patakok vizében, egymásra omlott fák rothadt hidazatán, míg szürkületre egy fenyőfákkal benőtt hegy alá értek, melynek oldalából valami kis patak szivárog elő akkora nyíláson, mint egy jókora ajtó.

Ennél az ajtó-forma nyilásnál ismét egy rabló állt őrt, éles baltával kezében. A közeledők neszére ez egy éleset füttyentett, mire a barlangból a többi hat zsvivány is előjött; felfegyverkezve erősen; azok ott leszállíták az alispánt a nyeregből s mondák neki, hogy kövesse őket a barlangba.

Az alispán ment velök, a hogy kivánták. A mint a barlang torkába belépett, a mint az Isten ege is eltűnt szemei elől, mégis valami hideg borzadás futotta át testét. E kétségbeesett rablók itt azt tehetik vele, a mit akarnak, még csak a madár sem hallhatja meg halálkiáltását onnan a mély szikla alól.

A barlang szük toroka, amint beljebb mentek, lassankint tágas öböllé vált, melynek közepén nagy tűz volt rakva; annak a füstje fenn a magasban, mint valami kéményen tódult ki egy sziklahasadékon. A tűz fényénél olyannak látszott az egész barlang, mintha vérrel volna befestve, s a halomrahányt kövek, mintha megölt emberek csontjai volnának.

Itt megállítá az alispánt Gligór. Tizenketted magával körülállta, puskáikat, pisztolyaikat valamennyien felemelték s azután — — szépen lerakták az alispán lábaihoz; és vala-

mennyien térdre estek előtte : a haramia vezér Gligór megfogta a kezét és megcsókolta.

— Alispán ur! kegyelmezzen meg nekünk, szegény bűnösöknek.

Ekkor tudatták vele, hogy azért fogták el, és azért hozták ide, hogy eszközöljön ki számukra kegyelmet; mert ők megunták már a zsvány-életet, torkig vannak bűneik utálatával s óhajtanának megtérni az emberi társaságba s a milyen gonosz ellenségei voltak annak, olyan hasznos polgáraivá kívánnak lenni ismét. Tegyen irgalmat velük, ők minden bűnbánatra készek és a mit csak elraboltak, aranyat, ezüstöt, mind felfedezik, hol van? megvallják, kitől orozták el, hogy vissza lehessen nekik adni.

Az alispán megszánta őket, olyan töredelmesen könyörögtek előtte, a kemény szívi Gligór úgy sírt, mint a gyermek, s még a halaszemü Ravasel szempillája is lecsukódott ezúttal, hogy elrejtse szégyenét és egypár önkénytelen könyecseppet.

Az alispán látta, hogy ezek az emberek meg vannak törve, jobban megtörve, mintha kerékben törték volna őket s megesett rajtuk a szive.

— Hanem hát fiaim, én nektek kegyelmet nem adhatok, mert az a fölség dolga; de ha kívánjátok, hát majd én irok fel a fejedelemnek: hiszem, hogy ő is meg fog bocsátani s addig, míg a válasz visszaérkezik, én magam itt leszek nálatok kezesül.

Azzal az alispán mingyárt irt egypár sort a főszolgabirójának a tárczájában levő plajbászszal, mert ott helyben nem árultak téntát, a melyben tudatta vele az egész állapotot, hogy őt a rablók elfogták, de nem azért, hogy bántsák, hanem hogy kegyelmet eszközöltesenek ki általa, tehát legyen rajta, hogy küldjön neki téntát meg papirost, és más egyebet, a mi az embernek szükséges, ha egy pár hétig földalatti barlangban akar lakni.

Ezzel a czédulával maga a vén Bunduka indult el a főbiróhoz. Legjobban ismerte, sok jó száz pálczát kapott tőle egyszer másszor minden nyugtatvány nélkül: ezúttal nem félt, hogy ott találja marasztani, mert hiszen társainál volt cserében az alispán.

Azok első nap a mi maradék sajtjuk és pálinkájuk volt, azzal megvendégelték az alispánt, nyilván utolsó falatjuk volt az már, ők maguk nem ettek semmit: éjszakára pedig olyan jó

ágyat vetettek neki bundáikból, hogy az alispán fényes reggelig aludt rajta, otthon a paplanos ágyában nem aludt olyan nyugodt lélekkel, a hol huszonnégy hajdú strázsálta, mint itt a haramiabarlang fenekén.

Másnap nagy riadallal jött vissza a völgyi úton Bunduka; messziről kiabált már, mint valami veszett ember, hogy jó hirt hoz!

Megtalálta a főbirót s az, a mint elolvasta az alispán czéduláját, nem csak hogy visszaereszté Bundukát jó biztatással, hanem maga is eljött vele, egy társzekérre felpakoltatván eleséget, bort és ágyneműeket, hogy az alispán úr ne legyen kénytelen sanyarogni. A főbiró odalenn vár a szekérnél, mert előbb tudni akarja, hogy fel szabad-e neki jönni?

Gligór mindjárt maga ment eléje négy czimborájával s kis idő múlva hozta magával a főbirót, a négy czimbor pedig czipelte a hátán a sok mindenféle enni, innivalót az alispán számára.

Az alispán nagyon megdicsérte derék főbiróját azért a nagy bátorságért, hogy ő miatta ide merészelt jönni a zshiványok barlangjába, azzal ő előtte is elmondatta Gligórral, hogy mi az ő ohajtása és társaié? s utasításokat

adott a főbirónak, hogy mit cselekedjék a kegyelem kieszközlése végett, utoljára pedig csapra ütteté a hordót s felbontatá az ennivalókat, hogy megoszsa azokat a zshiványokkal, a kik régen nyelik már az éhkoppot.

A főbiró megértve mindezeket rendén, ott mindjárt egy ív papirosra megírta a folyamodást a rablók nevében, azok egyenkint aláhuzták ököltre fogott kalamussal a kezük keresztvonását, az alispán hozzátette a maga mondkáját, s azzal ráütötték a vármegye nagy pecsétjét, olyan szépen, mintha a vármegye házánál tennék a zöld asztalon, pedig biz itt csak egy nagy zöldmohos kö vala az asztaluk.

A főbirót azután nagy hálálkodással visszavezették ismét a völgyben hagyott társzekerhez, onnan Bunduka az általa ismeretes kanyargó utakon elvezette falujáig, ott maradván a házánál, hogy ha netalán az alispán urat meg akarja valaki látogatni, legyen, a ki odavezesse.

Nem is maradt az alispán ezentúl hozzávaló társaság nélkül, mert alig futott a dolognak hire, nossza minden ismerőse, barátai, hivataltársai, igyekeztek öt felkeresni a rablótanján, egyszerre hárman, négyen is voltak

nála, vittek jó bort és süteményt eleget, traktálták a zsványokat is s reggelig eltarokkoztak ott egymás barátságáért az alispánnal, nem gondolva azzal, hogy a barlangajtóban töltött puskával állnak a zsványok. Ilyen csudálatos mulatságon sem minden ember esik keresztül.

A haramiák bántódás nélkül engedték az alispán vendégeit jönni és menni, csupán neki nem volt szabad a tanyáról eltávozni, a míg meg nem érkezik számukra a várva várt kegyelem.

Az alatt, míg az alispán a zsványok tanyáján tartózkodott, jön egyszer a haramiavezér elé egy fiatal, nyalka oláh legény, hogy ha felveszi őt Gligór a bandába, ő is zsvány akar lenni.

Messziről, a Hátszegvidékről jött a ficzkó, semmit sem tudott még arról, hogy ezek már kegyelmet kértek, s nagyon kötötte az ebeket a karóhoz, hogy ő valamennyin ki fog tenni, ha egyszer az érdeemes társaság tagjává befogadják.

— Nem olyan könnyű ám a mi társaságunkba jutni, öcsém; monda neki a haramiavezér; előbb itt próbákat kell előttünk leten-

ned, ha érdemes vagy-e minden tekintetben arra, hogy a mi czimboránk lehess; azt pedig nehezen állod ki.

— Kiállok én mindent, felelt a legény, dacosan verve a mellét öklével.

— No ha kiállod, hát lássuk az első próbát. Amoda husz lépésnyire áll egy fiatal körisfa, olyan vastag, mint a karom, eltaláloed-e azt fejszével hajítva olyan jól, a hogy én?

— Hajítson kend elébb hozzá.

Gligór fogta a baltáját, elhajította a fára, a fejsze hegye épen a vékony szálfá közepében állt meg.

Ekkor az uj legény hajított; az ő baltája meg épen a Gligór fejszérének a nyelét hasította ketté.

Ez már remekül volt! Ez már jól el tudná találni rejtekből az utas embert. El sem kiáltaná magát, a kit megöl.

— No öcsém, a másik próbát álld ki. Ha én ráteszem a kezeidre, lábaidra ezt a nehéz békót, ki tudod-e magadat szabadítani belőle?

— No hát tegye kend rá.

Mikor rajta volt kezén lábán a bilincs : a legény megnyálazta körül a csuklóját és a

bokáit s olyan szépen lehúzta kezéről lábáról a vasakat, mintha csizma és keztyű lett volna.

— Ez is derekasan sikerült : lássuk a harmadikat : kivallanád-e a bűnödöt, elárulnád-e társaidat, ha a vármegye kezére kerülnél s elkezdenének vallatni?

-- Nem én.

— Hát én most csak annyit kérdek, hogy mi a neved? de te azt ki ne valld semmi kínzásra; különben elmehetsz Isten hírével.

— Próbálja kend meg.

A legényt lefektették a gyepre. Két zsvány melléje állt s mintha a vármegye parancsolatjára tennék, elkezdtek kétfelül irgalmatlanul püfölni jó édesbélü mogyorófa-pálczákkal.

A legény fel sem kiáltott rá.

Gligór ötvenet veretett rá egyhuzomban, akkor azt mondta neki, hogy felkelhet, ezt a próbát is dicsőségesen kiállta.

Most még csak egy van hátra.

Megtudná-e forgatni a kést egy alvó ember szivében, a ki nyugodt lélekkel fekszik az ágyán, a zsványok adott szavában bizva? Ime odabenn fekszik a barlangban az arad-

megyei alispán, a kit ő közölök senki sem mer megölni; volna-e bátorsága azt meggyilkolni orozva?

A legény azt felelte, hogy ő azt is meg merné tenni.

Gligór kezébe adta kését, bevezette a barlangba, megmutatta neki az ágyat, melyen az alispán fekszik; a barlang közepén hamvadózó parázstüz világa mellett könnyü volt arra ráakadni : — s azzal rábizta a többit.

Ott azonban nem az alispán feküdt az ágyon, hanem egy vacsorára szánt toklyó, melyet nemrég metszettek le, s Gligór parancsára felöltöztették az alispán ruháiba; mig az alispán maga a zsványok közé vegyülve várta a történet kimenetelét.

Az új legény nemsokára visszajött a barlangból : még szintugy ragyogott a képe a nagy örömtől, a mint a véres kést ködmenéhez törülve, elmondá, hogy ezen is átesett már; az első gyilkosságot elkövette s nem bántja érte a lelke.

— No öcsém, szolt Gligór; te bebizonyítottad, hogy belöled hires zsvány lehetne valaha, hogy tehát valamiképen azzá ne légy, most midön mi is meg akarunk térni a becsü-

let utjára : — vigyétek hátra s löjjétek főbe szegényt.

Mire a legény bámulatából magához tért, már akkora végre is hajtották rajta az ítéletet.

Ebből leginkább átlátták az urak, hogy Gligór és társai csakugyan szívük szerint megbánták eddigi életmódjukat s annál hathatósbabban munkálódtak rajta, hogy kegyelmet eszközöljenek ki számukra.

A mint hogy nem is mult el két hét, mire megérkezett a nagy pecsétes levél, melyet a pálosi óhitü esperes maga olvasott fel a rablók előtt; azok hallgatták térden állva, összetett kezekkel; — akkor aztán megmutatták a törvény szolgáinak, hová vannak elásva rejtett kincseik, semmi rablott jószágot meg nem tartottak maguknak; hanem együtt mindnyájan lementek Pálosra, ott a templomban az egész nép előtt meggyóntak, felvették az áldozatot, s ünnepélyesen visszadattak az emberi társaságnak, melynek a milyen gonosz ostorai voltak eddig, olyan hűséges támaszai kívántak lenni ezután.

Meg is tartották igazán a mit megígértek. Gligór ácsmester lett s sokáig a legjózanabb

életet élve, utóbb is úgy vészett el, hogy egy nagy tűzveszély idején az égő templom tetejére mászott fel oltani s a padozaton keresztül szakadva, az oltár mellett temették el az égő üszkök. Legalább közel találta sírját azon helyhez, a honnan ígértetik a bűnök bocsánata.

A vén Bunduka még aztán rengeteg ideig élt, mint szorgalmas kovácsmester. — Soha sem mondta volna felőle senki, hogy valaha hamis kulcsokat is kovácsolt. Száz négy éves korában halt meg. Azért engedte őt tán annyi ideig élni a véghetetlen irgalmu teremtő, hogy legyen ideje hosszú élete bűneit leróni.

Ravasel szántóvető lett és megházasodott; többé aztán nem nevezték halszeműnek, mert tudott behunyott szemmel aludni, tudtak szempillái rezegni, ha könyezett, lecsukódni, ha imádkozott.

A többi is hive maradt az országnak és az emberiségnek.

Oh higyjétek el, hogy a megtérés utja bármilyen későn sincs elzárva senki elől, s igen sokan boldogok lehetnének, ha ezt tudnák.

NÉGY ÓRA EGY VOLCÁN FENEKÉN.

A Hawaii sziget közepén van egy volcán Kirau Éa. A Kirau Éa volcán fenekén lakik a hatalmas szellem Pele Mouna. Ez a Pele Mouna a hawaii lakosok rettegett istensége.

Nem is hiába az : ennek köszöni az egész sziget, hogy a tenger fenekéről kiemelkedett ; s hogy ha talán elfelejtené valaki, hogy Pele Mouna, a tüzek istenasszonya most is él és uralkodik, minden öt hat évben egyszer megszokta rázogatni az egész szigetet, olyankor aztán hegyek, völgyek, tavak, folyóvizek változtatnak helyet, alakot és medret, az emberek és állatok tanyáit, a nagy falvakat, és a pom-

pás erdőket nem is emlegetve, miket csak le szokott törülni a földszinéről s aztán hamuval behint.

1837-ben épen ilyen haragos napjai voltak Pele Mounának. A Kirau Éa már mind a négy oldalán elöntötte a környéket lávafolyamainival s megszűnt háborogni; hanem akkor megiszonyu földrengések dúlták fel a szigetet; a völgyek tele omlottak hengergő sziklával, a kókuszerdők magukban gyuladozva égtek le egész a tengerpartig s maga a tenger is szenvedni látszott a földalatti láz miatt, úgy háborgott, úgy verte a partokat köröskörül.

Hasztalan volt a bölcsek minden ellenszere : hiába áldoztak malacot, hiába hasogatták meg orczáikat a fejedelmek, hiába verték össze fejeiket az asszonyok; semmi sem engesztelé meg a haragos istennő szeszélyét.

Ekkor azt mondá a tabuk főnöke, az ősz Tana Ruku, hogy Pele Mouna nem fogja elébb megszüntetni haragját, mint ha vállalkozik egy ifju férfi, a ki az ő szemei láttára megcsókol egy hawaii hajadont.

A csókot bizony Hawaiiiban sem tanitják az akadémiákon, s hogy azt valaki elkövesse, ott sem kell törvény által kényszeríteni rá az

embert; hanem az a kis hiba van a dologban, hogy Pele Mouna istenasszony a tüzokádó hegy fenekén lakik; s kérdés, hogy kinek van kedve oda menni csókolózni?

Ha támadna is olyan bátor férfi, a ki szép hölgy egy csókjáért lemenjen egy tüzokádó hegy kráterébe, de hol lesz az a leány, a ki egy olyan légyottra elszánja magát?

És lám, visszásan fordult a természet rende; mert nő volt az első, ki ez áldozatra elszánta magát — és férfi nem találkozott hozzá párnak.

Nagyon megbánta Tana Ruku, hogy ezt a jóslatot kimondá, mert a bátor hajadon az ő saját leánya volt, hanem megvigasztalta az, hogy senki sem vágyódott a csókjára.

Oh pedig milyen szép volt a tabu leánya Olani Róa! Csak tizenöt éves volt még, a mikor az indu leány szép fehér, mint az európai nő, arcza alig barnább, de szemei még ragyogóbbak.

A gyöngyhalászok, mikor szép gyöngyöt, piros klárist fogtak a hawaii zátonyokon, soha sem felejték el egymásnak mondani: ez a kláris olyan piros, mint Olani Róa ajkai, ez a gyöngy hasonlít az ő fogsorához mikor mosolyog.

És még sem volt kedve senkinek ezért a piros édes ajkért elmenni a Kirau Éa tölcsérébe. Oh mi fehérek még is forróbb vérrel bírnunk, mint ők, mert mi egy csókért még mélyebb tűzbe is tudunk rohanni, a mit a keresztyén fogalom pokolnak nevez.

Pedig Oláni Róa úgy hívta, úgy biztatta őket. Ha csábitó szeméinek lángja nem adott erőt az ifjak seregének, kiknek szive titokban úgy vert érte; rábeszélő szavaival kisértgeté őket; leirta előttük az egész utat, melyen a Kirau Éa tölcsérébe kell leszállni. Oh ő sokszor megjárta azt, apja vezetése mellett. Nem veszélyes az, nem lehetetlen; csak bátor sziv, szédületlen fő kell hozzá, biztos szem és gyors lábak; egyik szikláról a másikra szökelni; meg nem rémülni a lángfolyamok zuhatagaitól, sebesen átfutni a megkeményült forró láván, s körülkerülgetni a tűzhányó csucok füstölgő katlanait. Hatvan ilyen kúp emelkedik ki a volcán fenekéből, azok közt tekervényes karzatok megfagyott lávából vezetnek a volcán mélyébe alá, míg az egyik katlan olvadt érczet lövell a magasba, a többi hallgat és csendesen füstölög; és mikor az ember már a legmélyén van az üstnek, a honnan már a föld gyomrába

lelátni; fölötte, csak mint egy kis kék csillag, látszik a szük kerek nyíláson alá tekintő ég: körülé a pokolsötétség, és alatta az örjögő örök tüz! és akkor egy ölelés és egy forró csók a leányok legszebbikétől! Hát nem akad férfi, a kit ez fellelkesítsen?

Bizonyára nem akadt senki.

Ekkor hozott valami kedvező szél egy idegen hajót a hawaii kikötöbe. Egy fiatal francia tudós volt a hajó tulajdonosa. Nem olyan tudós, a milyenek mi szoktuk képzelni a tudósokat, nem holmi szobában sárgult, könyvek között rekedt szánandó teremtés; hanem egy merész délczeg férfi, a ki bejárta a föld tengereit és pusztaságait, ott kérdezte ki a természet titkait; abból a nagy könyvből tanult.

Ime e nagy könyvnek egy érdekes lapja volt előtte feltárva: egy tűzhányó rettentő katlana. A betük világosak, megértheti mindenki, csak szive legyen hozzá, hogy végig olvassa.

A mint az ifju természettudós a Wai Akéa kikötöben horgonyt vetve, partra szállt, a mint a sziget fejedelménél üdvözlő látogatását tevő; az akkori fejedelem Taméha Méha

elmondá előtte a tabu végzetes jóslatát, mely most nagyobb lázban és reszketésben tartja a hawaii ifjak sziveit, mint a Kirau Éa a sziget hegyeit, völgyeit; égnek a szerelemtől, égnek a szégyentől, de még sincs kedvük égni a Kirau Éa kénköves tüzétől, s most már rajtuk van nem csak a veszedelem, hanem még a gyalázat is.

A tudós keblét gyönyör lepte e szavakra : ő maga fog kísérője lenni az indus leánynak a Kirau Éa fenekéig.

Oh bizony nem Olani Róa szép szemei tévék azt; nem az ő korallajkai csábitották a tudóst. Van annál erősebb hatalom, kényszerítőbb büverő; nem értitek ti, hogy mi az? A mi Cookot kényszeríté háromszor körüljárni a földtekét, a mi Franklint az északi jeges Oceán uszó hegyei közé csalogatta; a mi Körösi Csoma Sándort járatlan országokba hívta; a mi fölkelte a beteg tudóst ágyából, hogy a Jóremény fokáig utaztassa egy napfogyatkozás észlelése végett; erősebb az minden szomjnál, a mi szájt és szivet epeszt; mert az a tudás szomja.

Taméha Méha megrettent, mikor a tudós ajánlatát hallá. Ha oda találna veszni, egész

Franciaország rajta ütne Hawaiiira bosszualás végett : az volna aztán még csak az ő országára az igazi földrengés? hanem ezt nem lehetett többé lebeszélni a merész szándékról: ha vezet út a tüzhányó belsejébe, úgy ezen az úton neki végig kell menni.

A Kirau Éa volcán nem olyan, mint a többi tüzhányók : valaha tán ez is oly kúp alakú lehetett, de mindjárt keletkezése után beomlott, s egy szakadékos hegytömkeleg közepén, mint egy mély amphitheatrum foglal helyet, melynek óriási karzatai a tapsoló néző seregre várnak, míg fenekén az antonini circusok minden látványait felülmuló olympi játék foly szakadatlanul.

Ötven - hatvan kisebb süvegalaku hegy küzd, tülekedik egymással, mintha azon küzdenének, ki tud magasabb lenni a másiknál; néha beomlik egy, másutt támad helyette új; ha megharagszik a játékrendező, meg rázza őket s ide - oda elsülyednek; mikor pedig nagy pompát akar velük kezdeni, akkor meggyújtja valamennyit, míg az olvadt tüztenger a legfelső galleria széléig dagad fel s túlömölve rajta előnti tűzpatakokkal a körülfekvő völgyeket, egész a ten-

gerig kanyarognak alá a szép fényes folyócskák.

Mikor a tudós és remegő kísérői a volcán széléhez értek, már akkor a láva visszatért a katlanok fenekébe; a süveghegyek még füstölögtek, s lassu bömböléssel viszhangoztatá azt a sziklatölcsér, melynek fenekén, mint egy megfagyott tenger, terült a fekete láva hullámos felszine; a mély repedésekből veres fényvel világított elő a földalatti tűz; itt világos fehér, amott sötét fekete füstöt gomolygatva felfelé, melynek hamva a körülfekvő tájat szomorú szürke szinnel hintette be; a miből csak az olvadt kén sárga folyadéki tüntek világosan elő, miket egy pár nyugtalan égő hegy még most is egyre ömlesztett hasadékain keresztül. A sötét gőz, melyet semmi szél nem zavarhatott, sűrűn feküdt a kráter fenekén, alig engedve belátni annak mélységébe.

E mélységbe kellett leszállni a tudósnak.

A tabu megáldá a tudóst és Olani Róát, felhivá az istenasszonyt, a ki ott alant lakik, hogy legyen irántuk kegyelmes s azzal az egész rettegő népség láttára leszállt a merész pár a tüzhányó üregébe.

Eleinte lágy hamuban kellett gázolniok,

mely ropogott lábaik alatt, mint a frissen hullott hó, mikor a hamu alatt egy-egy ingatag sziklára lépett valamelyik, az hirtelen gördülve futott ki lába alól s csattogva hullott alá a mélységbe. Olani Róa elől ment.

Az indus amazon vissza-visszatekintett utitársára nagy fekete szemével, mintha biztatni akarná őt, hogy ne féljen. Nem volt rá szükség : a tudósnak hideg vére van, a tudós nem kiált fel rémületében, midőn egy-egy lávahasadék hirtelen forró gözt lövel felé, hanem előveszi a thermometrumot s jegyezi róla, mennyi fokú volt a forró pára Celsius szerint? A tudós nem szédül, midőn a tátongó mélységbe letekint, hanem vizsgálja barometrumát, hány fokkal esik alább a kényeső? mennyivel nehezül a lég?

Majd egy lejtős lávasikhoz értek, hol a megfagyott olvadék oly sima mint a jég; két három hüvelyknyi széles lehet a megszilárdult kéreg, melyen csúszva kell végig haladniok. E vékony sima felszín alatt még hallani az alant forró ércz üreges zugását, a midőn a leány hosszú pálczája végét néhol leüti a hajlós rétegzetbe, a mint visszarántja, a támadott nyíláson süvöltő gáz lövel elő s izzó zsarát-

nok néz fel onnan tüzes szemeivel. Az ingatag láva-bürü ropog lépteik alatt, mint az uj fagyásu jéglap ... Alattuk, alig pár hüvelyknyire egy elátkozott mélység, melynek fenekét örök tüzek tartják forrongásban, körülöttük lélekzetfojtó sötét füst. Olani Róa aggódva nézett vissza a tudósra, annak pedig akkor sem volt halaványabb az arcza, mint elébb.

Most egy széles kénkö-zátonyra jutottak, melynek világos sárga szine felett olyan csodálatos tünemény volt két végig haladó ember-alak, mely lábnyomait e baljóslatu homokban hagyja.

E kénzátonyról azután egy szikla-párkányzatra kellett leszállniok, mely mintegy keskeny karzat járt körül lépcsőzetes hanyatlásban a meredekké váló sziklatorkolat oldalain : a szédítő sziklafal repedéseiből fehérlő gőz tódult elő, s egy-egy nyitott üregéből szép csörgeteg patakok omlottak alá a mélységbe ; de nem vizpatakok, hanem olvadt ércz veresen világító patakjai! pokolian szép tüzzuhagokat képezve a sziklákon, a mikben fölakadtak.

Végre a meredekfal halomra omlott lávasziklákon végződik s itt elvész a vezérlő kar-

zat összefüggése. Ez omlatag romokon keresztül kellett a merész kisértőknek tovább a volcán fenekéig leszállni.

Olani Róa merészebb és ügyesebb csuszó volt, mint a tudós; szikláról sziklára elébb leért s gyakran nyujtá neki kezét, míg az mathematice számítgatá magában, ha nem billen-e fel az a szikla az ő túlsúlyától, melyre átlépni készül?

Olani Róa itt megfogta a tudós kezét s inte neki, hogy csak kövesse őt bátran, Pele nem haragszik, Pele ismeri a jó embereket. Egy nem rég megszilárdult láva-tengeren kellett most végig futniok; azért futni, mert a kemény láva még oly forró volt, hogy emberi test egy futó pillanatnál tovább nem állhatta ki a vele érintkezést.

Itt egy széles örvény állta el utjokat, halálos gözt okádva torkolatából; ennek a szélein körülsietve, visszafojtott lélekzettel, végre elérték a volcán fenekén egyikét azon égő kúpoknak, a mik még rettentő működésük teljes pompájában voltak.

A harmincz ölnyi czukor-süvegalaku kúp egészen lávatömegekből emelkedett ily magasra, mely alant szivacsos kötömegekké volt

már fagyva, míg tetején tűzokádó repedések hányták oldalaira az égő hamut, és hullámozó érczolvadékot; a középső torok mélyéből izzó kövek és süvöltő lángoszlopok löveltek fel a magasba.

A tudós a gyönyörtől elragadtatva állt meg ott és körültekinte. Feje fölött, mint egy kis kerek kéményen át látszott a távol hagyott ég, barnaveres füsttől elhomályosítva; körüle a meredek bazalt-falak ragyogtak a tündérien borzalmas világitástól; lábai alatt érezte reszketni az izzó talapot a föld gyomrában forrongó hatalmas elem küzdelme miatt; és itt is Isten lakik, és a tudós itt is a természet nagyságát bámulja, s ha szive reszket valamitől, az az elviselhetetlen gyönyör miatt van.

E pillanatban egy sima kar fonódék vállai körül; Olani Róa volt az.

És a mint a tudós a szép leány szemébe nézett; még nagyobb tüzet, még fölségesebb lángokat látott abban, mint a minöket eddig tanult bámulni. Hogy a tudósok olyan későn tanulják ezt meg!

— Ez itt előttünk Pele királyi széke; szólt hozzá Olani Róa; az ő kívánsága volt az, hogy

előtte egy férfi csókoljon meg egy nőt, akkor ő meg fog nyugodni.

A tudós fiatal volt s nagy tisztelője az istenek kívánatainak : kebléhez szoritá a leányt s ott a földalatti lángok színe előtt megcsókolá annak ajkait és úgy találta, hogy van valami, a minek forróságát Celsius hőmérője már nem bírja mutatni.

— Most siessünk vissza, mert éjszaka lesz, s odafenn nyugtalanul várnak.

Azon az úton, melyen alájöttek, kellett ismét visszatérniök. Olani Róa többször tekintgetett most vissza a tudósra, mint lejövetkor, s léptei nem voltak oly bátrak többé.

Már elérték azt a karzatot, mely a kénzátonyig vezet; már látható volt lábaik nyoma, mely a puha hamuban hátramaradt, midőn Olani Róa, a mint ismét visszafordult a férfi felé, hogy lángoló szemei az övével találkozzanak; vigyázatlanul félre lépett a keskeny bazaltpárkányról, s mire kísérője hozzá kaphatott volna, menthetlenül alábukott a százöles mélységbe. Alant robogó lávatenger forrott; — még csak meg sem látszott rajta egy percz múlva, hogy egy ember hullott bele.

A párkányon álló hindúk látták Olani

Róát lebukni s fájdalomordításuk áthangzott a tüzek robogásán. A tudós néhány perczig elkábultan állt azon a helyen, honnan Olani Róa eltűnt, azután nehéz kebellet sietett a lábnyomokon vissza.

Mire a párkányzatra egyedül visszaért, éjszaka volt már; az ősz tabu két sebet hasítva arczán a gyász jeléül, szomoruan ült a földön, körülötte a többi tabuk és fejedelmi vezérek.

— Voltál-e Pele királyi széke előtt? — kérde könyeit letörülve a tudóstól.

— Onnan jövök.

— Megcsókoltad-e őt?

— Igen.

— Akkor Pele megnyugodott — szólt az ősz tabu felkelve s társaihoz fordulva: — de Olani Róát áldozatul kérte, mert egy idegent csókolt meg.

Azzal aztán arczraborultak valamennyien s elkezdtek valami egyhangú gyászdalt üvölteni Pele engesztelésére s Olani Róa siratására.

A tudós ott állt a kráter felső párkányzatán; éj volt már; köröskörül holt, léttelen természet, alatt száz meg száz égő láng eleven tüneménye, a nyughatatlan csúcshegyek nagy-szerű tüzjátéka, koronás tűzoszlopok, millió

szikrák fellegei, a szikláról sziklára omló tüzpatakok szétfecscsenő tüzcseppeikkel, mik a völgyekben égő tavakká gyűlnek össze, a hol a hullám úgy szökell, mint a széltől paskolt tenger; az enyészetes bömbölés a világító kráter fenekén a hullámzó tenger alatt; s fenn a tiszta néma csillagos ég. . . . És a tudós arról a csókról gondolkozott, a mit Olani Róa korallajkai nyujtottak.

EGY HÓHÉR.

Véreseknek látom a betüket magam előtt.
A hóhér életrajzát írom.

Ki annyinak adott halált, életet adok neki.
Hallgassatok és féljétek a törvény balkezét.

Jobb kezében az istennőnek a mérleg, bal-
kezében a pallos. Amaz a bíró, ez a hóhér.

Reszkess ember, midőn nevét kimondod,
az a pallos nem tudhatod, ki számára van éle-
sítve.

.
Hajdan a hóhér nagy tiszteletben állt.

Több népnél maguk a birák hajtották

vége az általuk hozott halálítéletet. . . . Ha most is úgy volna. . . .

A teutonoknál az istenek papjai, a druidák hajták végre a véritéletet. És az elítélt kivégzése, lett legyen az bűnös, vagy hadifogoly, áldozat volt isten oltárán.

Az izraelitáknál a nép maga követte agyon elítéltjeit.

A görögök bakói a tanácsbeliek soraiban ültek.

Rómában a consulok kísérői, lictorok hajták végre a halálítéletet.

Oroszországban egyik rab végezte ki a másikat, s ki erre vállalkozott, önbüntetését kikerülé.

Másutt vadállatok elé dobták az elítéltet, — azok ölték meg; belevetették a vízbe, — a hullám nyelte el; — máglyára vetették, — a láng emésztette meg, letaszíták a tarpéji szikláról, — a föld zúzta agyon; befalaztak, — az éhség vesztette el.

Ki volt az, ki legelőbb azon gondolatra jött: hogy a halálnak, a bűnök büntetésének emberi alakot adjon?

Ki teremtett legelőször embereket, kiknek

neve irtózat, hivatása életoltás, kikkel egy város árkaiban belől lakni irtózik a nép?

A hóhér ki van zárva az emberek köréből.

Ki szeretné őt maga mellett látni? A bűnök büntetését. Az elevenen halált? . . .

A hóhérnak fia is hóhér. Mi is lehetne egyéb. A szomorú hivatal apáról fiúra száll. Bele kell születni, benne kell meghalni.

.

Pest egyik legdiszesebb utcájában van egy csinos emeletes ház, sok lakó van benne, mindenféle rendű és rangú emberek. A háziurat egyik sem ismeri, a házmester nem mondja meg annak nevét. . . . Ha tudnák, hogy az a bakó háza!

Még két háza van azonkívül Pesten, mindenik csinos, emeletes.

A pesti bakó gazdag ember.

Többször találkoztam itt laktomban, egy különös szomorú öreg emberrel, ősz volt, mint egy galamb, haja, bajusza hófehér, s minden vonásán valami oly szokatlan szomorúság, a minek az ember nem talál nevet, úgy hogy midőn másodszor találkoztam vele : eszembe jutott, hogy már egyszer láttam valahol, pedig nagy városban az ember nem igen szokta

egymást észrevenni. — Egyszer megmondta valaki : hogy azon szomorú ősz ember a hóhér. A legnevezetesebb hóhér az országban.

Ő nem született hóhérnak, apja nem volt az.

Sok ideig élt, mint tisztességes kereskedő, midőn egymásután következett balesetek hirtelen megfoszták hosszú, fáradságos évek alatt szerzett vagyonától.

Ekkor elment a francia háborúba, mint markotányos.

Oda volt, míg az egyesült seregek Párist elfoglalták, s mikor visszajött, szorgalom-gyűjtött vagyona helyébe új kincseket hozott, mik az elveszteket tizszeresen multák fölül.

De az új kincsekkel új szenvedélyeket is szerze, mik néhány év alatt ismét mindenéből kipusztíták.

Ekkor megszerette eldöde leányát a pesti bakóét. A szerelem mindenható, azzá teremti az embert, a mivé akarja, belőle bakót teremtett.

Nejének atyja beavatta vejét mestersége műtitkaiba s nemsokára Fehérvárott egy híres rablót ítéltek halálra, kinek népi neve volt „görbe orru Ferke“. Ezen kellett első próbáját tenni az új hóhér-legénynek.

A rabló nagy magas férfi volt, hires neves zsvány három vármegyében, fekete szakála leért az öveig, s merész arcza nagy sasorrával egy festő mintájául szolgálhatott volna.

A rabló a vesztőhelyen épületes beszédet tartott az összegyűlt néphez, inté a szülőket, a kik jelen voltak, hogy gyermekeiket neveljék istenfélelemben, s okuljanak az ő szomorú sorsából, az új bakó pedig egy csapással úgy leütötte fejét, hogy a néző közönség villanni sem látta a pallost, csak azt látta, a mint a vér fölugrott.

Mind a rabló beszéde, mind a bakó művészete tökéletesen megnyerte a közönség tetszését, két hétig csak ő róla beszéltek s azontul az új bakó híre meg volt alapítva. . . .

A mult évben már ősz aggott ember volt a bakó. — Hogy tudott így megöszülni?

Azóta még szomorúbb lett. Napról napra pusztult, fogyott. Nemsokára meg is halt bele.

Egyetlen leánya maradt. Soha sem lakott az apai háznál. Nem tudott apjával beszélni... Ki tudná megcsókolni azt a kezét, mely irgal-

mat nem osztott soha, csak halált, csak bűntetést?

Megürült hivatala nem maradt soká betöltetlen. Többen folyamodtak érte, mint egy megürült püspökségért.

Az emberek civilizálódznak.

A MENYEGZŐ UTÁNI NAP.

Érsekujvár ostromából 1686.

I.

Verik az indulót, harsog a trombita, fegyverre, csatára. Ifju völegény és ifju szép menyasszony állnak oltár előtt, kéz kézben és esküsznek egymásnak szerelmet, hűséget.

A pap kiterjesztett kézzel áldást mond reájok, és mind a kik látják, gyönyörrel beszélik, hogy még szebb pár soha nem állt oltár előtt.

A menyasszony szép szemeit lesütötte a földre, ha fölemelné őket, hónál halaványabb orczája pirosabb lenne a hajnal rózsájánál,

mert kedvese szemeivel találkoznék, ki őt kéjelegve nézi elandalgó szemmel.

Ah mint dobog mindkettőnek szive, midőn e szót „szeretem“ kimondja. Milyen szép, a mit az ember évek óta titokban érzett, először az Istennek vallani meg.

Az orgona sipjai megszólalnak, andalító hangjuk bejárja a boltozatokat, az ifju pár távozik. És mind, a kik látják, gyönyörrel beszélnek, hogy még boldogabb pár nem távozott innen.

Elöl megy halványan hófehér ruhában, fehér koszorúval a boldog menyasszony.

Utána vidám, mosolygó arczezal, szemeit szerelme leányáról le nem véve a boldog vőlegény. . . .

A boldog menyasszony boldog vőlegénye holnap csatába fog menni, talán vissza sem jő.

. . . . Verik az indulót, harsog a trombita, fegyverre, csatára. . . .

* * *

A vidám zene szól, a bor poharai csengnek, a sarkantyú peng.

Vigan folyik a menyegzői lakoma.

Tánczol az ifjuság, gyönyörködnek benne az öregek, s ha egy elkiáltja: „három a táncz!“ mind beleegyeznek s ismét újra kezdik.

Kedvese mellett ül az ifju. Gyönyörrel öleli őt magához. Csak félnap óta az övé, s csak félnapig lesz még az övé. Megöleli, megcsókolja.

Most tánczba viszi szende menyasszonyát, megforgatja, megrepkedteti, magához öleli, ismét elbocsátja, körül-körül járja, mint planéta a napját, s újra magához ragadja; lejtésük, mint az egyszerre kimondott szó, mint a találkozó gondolat.

Minden őket nézi.

És mind, a kik látják, gyönyörrel beszélnek, hogy tánczban nem látott szebb párt soha senki.

Mint a mosolygó nap, oly vidám a völegény, mint napsütötte felhő a menyasszony.

A vidám menyasszony vidám völegénye holnap csatába fog menni, talán vissza sem jö.

. Verik az indulót, harsog a trombita, fegyverre, csatára. . . .

* * *

Elcsendesült minden, végéhez közelg az éj, hajnali álmát aluszsza a vidék.

A csillagok sáppadnak, csak egy ragyog fényesen, mint a gyémánt, fényesen, mint mely legközelebb van a naphoz, a hajnalcsillag, a szerelem csillaga.

Hallgat minden madár, csak egy dalol édesen, fájdalmasan a virágos kert orgonafái közt a magányos szoba ablakánál, a csattogány, a szerelem dalnoka.

Csillagsugárnál, csalogánydal mellett alszik nyugodtan az ifju férj. Fejét kedvese keblére hajtotta s a szép hölgy jobb karja nyaka körül füződött szerelmesen.

A szép nő ajkán most is látszik, hogy csókolva aludt el, a férj arcza álmában is mosolyg.

Oly nyugodtan, oly boldogan alszanak, egymást átölelve, egymás lehelletét szíva, egymáshoz oly közel.

Egy óra múlva az ifju nő férje csatába fog menni, talán vissza sem jő.

. Verik az indulót, harsog a trombita, fegyverre, csatára. . . .

II.

Ül a fiatal nő a sárga hárs alatt, s a láthatárt nézi.

A sziv-alaku hervadt levelek ölébe hullanak.

Messze, messze sikon csatához készülnek, nagy nehéz harcz lesz ott. Sokan meg fognak halni benne.

A seregek föl vannak állitva, nagy nehéz sánczokat kell majd megmászniok, mindnyájan közelről látják most a halált, de egynek sem halványul el arcza.

Kivül a napsugár, belől a harczvágy, pirosra festé az arczokat, a vakmerő bátor vonások égni látszanak.

De legjobban ég arcza a hajduság vitézeinek, s köztük ama fiatal hadnagynak, ki sorra járja egyenkint vitézeit s gyujtogatja azoknak bátorságát önleke tüzénél.

— Ne féljete! elöttetek fogok menni a csatában, messziről meglátják aranyos csákómat, rám fog mindenki czélozni, titeket egy golyó sem ér, ne féljete!

Az egész zászlóalj éljent kiált neki, az el-

lenséges sáncz viszhangja kényszerítve adja vissza az éljen-kiáltást. Hangokat most, egy óra mulva golyókat fog visszaadni.

. Ül a fiatal nő a sárga hárs alatt, s a láthatárt nézi.

. A sziv-alaku hervadt levelek ölébe hullanak.

* * *

Csata előtt hadi tanácsot tartanak.

A harczterv kivitele sok vérbe fog kerülni, merész férfiak kellene a rohamok élére. Ki fog vállalkozni?

Egy vizárkon kell keresztülgázolni. Lehet hogy a vizárok mély, a rohanó ott vész; a tulparton ellenség, annak golyói megrontják a közeledőt. Ki fog oda menni?

— Elmegyek én! szól a hadnagy, és átme-
gyek az árkon vagy nem jövök vissza.

A vénebb katonák tisztelettel tekintenek reá, mert a mit ő ígér, azt meg szokta tenni.

Egy utczába kell berontani, szétverni a torlaszokat, az ellent kiüzni belőle, a házak jó lövőkkel vannak megrakva, az ellentálló tömeg tulnyomó. Ki fog oda menni?

— Elmegyek én! szól a hadnagy, s vagy győzök vagy ott esem el.

A vén katonák le akarják beszélni; minden napnak elég egy teher. Ő nem enged, menni fog, s ha egy csapatnál győzött, átmegy a másikhoz, és azzal is osztozik a küzdelemben.

Egy jól elárkolt sánczot kell megmászni, a sáncz kapui előtt erős őrtorony van, az őrtorony ágyukkal megrakva, oda kell a férfi, oda kell a halállal szembenező férfibátorság. Ki fog oda menni?

— Mindnyájan ott leszünk! zúgnak mindnyájan, a sereg jobbjai, a legvitézebbek, a leglelkesebbek. A kardok csörögnek, mintha ki akarnának repülni hüvelyeikből.

Ég, hevül az ifju hadnagy arcza: „első leszek köztök“ gondolja magában s vágyva várja a riadó hangját, keble feszül, szive remeg, — de az öröm miatt.

Mint fogja mindenütt keresni a dicsőségosztogató halált!

. Ül a fiatal nő a sárga hárs alatt, s a láthatárt nézi.

. A szív-alaku hervatag levelek ölébe hullanak.

Hull a golyózapor, bömbölnek az ágyúk,
 foly a vér. Tombol a paripa, csattognak
 a kardok, az összeütött szurony döfése peng,
 foly a vér. A harczkiáltás eget ver, a
 haldoklók nyögése nem hallik tőle, a zászlók
 lobognak a fehér füstfellegben, foly a vér.

A halálnak nevenapja van ma!

Ki az, ki ott elől vérrel festve rohan egyik
 vérszől a másikba? úgy siet, úgy vágtat, csa-
 patja alig bírja utolérni. Nem néz hátra, hogy
 jön-e valaki utána? csak mindig előre, hogy
 van-e még, a ki ellent tud állni?

A hajdu-hadnagy az, merész csapatjával.
 Előtte rémület, nyomában pusztulás, zászló-
 ján győzelem.

A mély árokhoz érnek, — meg sem állnak
 nála, fegyverrel kezökben beléje rohannak,
 egy-kettő elmerül, a többi átuszik. Azután a
 vízből a tűzbe! Azt is elgázolják, az ellen
 hátra áll.

Ki az, ki ott a védett utczába beront? hol
 minden ház egy-egy megvédett vár, melyet
 külön kell megostromolni? Az ellen ablakok-
 ból, kerítések mögül lövöldöz. A halálnak
 hosszú keze van; — fusson tova, a ki ki akarja
 kerülni, menjen közel hozzá, a ki le akarja

győzni. Közel mennek. Az ellenség elfogy, az utca be van véve.

A harc dűhe tetőpontját éri, ember ember ellen harcol, az ágyúk az élő tömegbe tüzelnek, nem fáj már a seb, a halálnak nincs félelmes arcza többé, nincs gyáva sem tul, sem innen.

Ki az, ki a harc dűhében egy kezébe ragadja a háromszinü zászlót, más kezébe a vérrel festett kardot, s tette hívó hangon kiáltja: „utánam!“ és rohan oda, hol legtöbb a veszély, a sáncz derekának, az ágyúk torkának a rettenetes halál királyi székének?

Utánam, utánam, kiáltja mig oda ér. A zászló kilátszik a kékellő füstből, . . . most egy ölnyire fölemelkedik . . . a vitéz a sánczra fölugrott vele. . . . Legelső volt rajta. . . . A zászló egy ölnyire kiemelkedik az ágyúfüst közöl, . . . azután eltűnik, . . . egészen eltűnik. . . . A hajdúk vitéz hadnagyát lelőtték.

Lerogyott térdére, egy perczig a zászló nyelére támaszkodva fentartotta magát . . . Még csak egy szót szólott: „előre!“ és meghalt, az elejtett zászló lobogója harci szemfedőül borula reája.

Percz mulva riadó éljen-kiáltás hangzott a sánczokban, az ifju hős bajnok feküdt lobo-

gója alatt. A nap diadalában neki volt legtöbb része.

. Ül a fiatal nő a sárga hárs alatt, s a láthatárt nézi.

. Hervatag levelek hullanak ölébe.

* * *

A csaták mezején sirt ásnak az elesett vitéznek.

A csaták zenéje, a pörgő dobszó és a riadó trombita, az tompán, ez sirva szomorúra válva kíséri a hősnek koporsóját.

Egy kard van rá téve, egy kard, mely anynyi utitársat szerzett neki a tulvilágra, és egy piros csákó, a hadi érdem legegyszerűbb polgárkoszorúja.

Sirnak bajtársai, az egész hadsereg szemét törülgeti, a piros csákosok búsan aláhajtott fővel kísérik legjobbik hősüket. A vezér szótalan.

Leteszik a sirba; az üdvlövés dörög; a gyászzene elhal; maguk a zenészek a zokogás miatt nem bírják folytatni.

. Ül a fiatal nő a sárga hárs alatt, s a láthatárt nézi.

. A sziv-alaku hervatag levelek ölébe hullanak.

A VÉGZETES HELY.

A tábornoknak és kíséretének pompás lakomát készített az ősz magyar gazda, kinek lakában főhadiszállását fölüté.

Kivánatára a család együtt ült asztalhoz velök.

A tábornokkal szemben egy szép piros hajdon foglalt helyet, oly fris, oly életvidám arczczal, ragyogó szemeihez, rózsás arczaihoz s teljes piros ajkaihoz oly roszul illett a titkolhatlan bánat.

Az ősz házigazda unokatestvérének leánya volt, ki a szomszéd T—ból rokonaihoz igen rosz időben talált jöni.

Csata elől, csata színhelyére.

Emma volt a szép piros lyánka neve.

A lyánka bár keveset tekintete szélylyel, de annál többet jártak hozzá bucsúra a délczeg hadfiak tüzes pillanatai.

A bor tette-e vagy a szép lyán tekintete, ebéd utolján az egész társaság erősen mámorosnak érzé magát.

Ittak sok mindenféle egészségért, közben olyanért is, mire az öreg gazda is fölemelte poharát.

Ittak a háboruért, ittak a békességért, királyért, vezérekért, katonákért és szép leányokért.

A hadfiak szivéből eloszlott minden harag, s miután látták, hogy az öreg házi urnak jól esik a magyar szót hallani idegen ajakról, előszedte mindenki, a mit itt-ott eltanult belőle s mondta méltánylandó nagy fáradsággal egymásnak közös multságára.

Végre fölemelte poharát a tábornok s ily módon köszönté el.

— E pohár fegyvereink dicsőségére! Legyenek azok oly ellenállhatlanok, mint szép szomszédnöm szemei, legyenek oly hóditók, mint az ő tekintete, legyen oly ragyogó diada-

luk, mint az ő arcának rózsái, és életteljesek s dicsőek, miként ő!

Éljen! harsogott minden oldalról, a poharak csengtek.

Emma rózsás ujjával fenyegetve mondá: — Heute roth, Morgen todt. Ma piros, holnap holt.

— Kegyed csak nem akar talán meghalni?

— Ha tudnám, hogy tábornok urat szaván fogja a sors, inkább ma, mint holnap.

A tábornokot kellemetlenül érinté a válasz, más tárgyra vitte át rögtön a beszédet. Ebéd után kíséretével együtt felkerekedett s a házi gazdától katonás búcsút véve, még azon este a szomszéd helységbe tette előrehaladó utjában főhadiszállását.

* * *

A harmadnap következő éjet bivouacon tölte a hadsereg.

Künn a szabad ég alatt tüzek rakattak. Ködös, hideg januári éjszaka volt. A seregnak fegyverben kellett maradnia.

A lovak földbevert czövekekhez köttettek, egészen fölnyergelve, lovagjaik mellettük fekvének a hótalan fagyon.

Rongyos sátor alatt piros pozsgás markotányosné oszt a katonáknak pálinkát és bort. Uhlánok, vértések, tolakodnak tarka tömegben kétkerekű talyigából rögtönzött sátora körül, melynek háttérében fekete ránczosképű cigány-asszony ül, ki a katonáknak fejenkint egy ezüst krajczárért olcsó jövendőt mond tenyereikből.

Néha az ezüst krajczár helyett perse, hogy ütleget is kap, de tizen kinyeri a mit a tizenegyediken elveszt.

Lassankint mindig több-több nép támad körüle, a virtuoz proféta dodonai háromlábu széke roppant hasznot hajt a markotányosnének.

A tábornok örszemlét tartott segédtszetei kíséretében, s a mint azon lovagolt, megütötte fülét a vig lárma, mely mindig zajosabb tért kezdett magának elfoglalni az éji némaságból.

A tábornok nem volt az az ember, a ki szerette volna valakinek a mulatságát elrontani, oda fordítá lovát s megállt a sátor előtt.

Kérdezősködésére felelék, hogy egy cigányasszony mond jövendőt a katonáknak.

Ismerte már ezt a fajt alföldön laktából s oda inté.

— Kurhere dade! mondj szerencsét itt ezen uraknak, dikhecz előre.

— Jaj, asta bitagtále sarmangade biále! soha sem mondtam én még uraknak szerencsét, csak szegény embereknek.

— Upre vén sybilla, vagy a sarkadra verrek ezzel a korbácscsal.

— Én nem bánom, de ha aztán okhets dikecsáre kokhele tuterone mangyéra, ugy ne járjak mint a minap, hogy jól megkorbácsoltak az urak.

— Ne félj boszorkány. Fogd meg a tenyerét ennek az urnak.

A segéd-örnagy lehuzta kesztyűjét s odatartá tenyerét a cigányasszonynak.

Elkezdett az cigányul morogni: „irgundum gule sandikhecz, csororum sophengyule gágyule“, ha jól viseled magadat, még kapitány is lehet belöled.

Az örnagy szépen megköszönte a szerencsét s egy ezüstpénzt vetett a cigánynőnek.

Azután egy hat gyermekes apa tartotta elébe tenyerét.

— A csuk hale dade! Meg fogsz házasodni nemsokára s egy szép kis magzatod lesz.

Az elnevette magát és egy harmadiknak adott helyet, ki történetesen ezredi törzs-orvos volt, roppant trabalis férfi.

A cigányasszony legkevésbé sem vette a lelkére, ha annak azt jövendölét, miszerint igen sok embert meg fog ölni.

— Neked igazat mondott, szólt nevetve a tábornok, most iszkiri nekem mondj szerencsét. Nézd le tenyeremből, hogy meg fognak-e győzni legközelebbi csatámban vagy sem?

S azzal odanyujtá kezét.

A cigánynő száraz kezeibe fogta a hadvezér jobbját s váltva, hol annak szemeibe, hol tenyerébe pislogatva, fölemelé aszott csontujját és mondá :

Mig csak a temető lakosai nem állnak ágyuid elé, addig embertől ne félj, senki meg nem győzhet!

A tábornok nevetve fogadá a jóslatban foglalt bókot, s néhány darab pénzt adatva a jósnőnek, vig beszéd közt tova robogott kíséretével. A köd elnyelte alakjaikat.

Az örtüzek átvöröslöttek az éj ködén s szerte a távolban mindig enyészetesebben halatszott a sorban ment kiáltás.

„Ki vagy? örjáró, tovább!”

Másnap délfelé ért a had dereka T. elé.

A tábornok pej paripáján ülve lovagolt táborkara előtt.

T.-hoz nem messze, az országut mellett balra kerek halmocsán kisdud kápolna áll.

Régi épület lehet, megfeketült falai és a sajátságos építési modor bizonyítja, hogy az a pallér, a ki építette nem e században született.

Tornyában elszaporodott galambok fészkelnek, kriptájába e környék földesurasága temetkezik bele, templomába nem igen jár ember.

A mint a kápolna mellett elhaladt a tábornok csapataival, s már jól kezdte látni az oszló ködön át T.-nak tornyait, a városból hosszan nyuló néptömeget lát lassan szemközt közeledni.

Később valami bús, melancholicus ének töredékeit kezdé kivehetni s látta, hogy a néptömeg között hat fáklya lobog.

Végre egy fehér koporsó tünt szemébe.

..... Temetkezés.

— Ah, minő ostobaság! kiálta föl a tábornok, boszantatva az ominosus találkozás által s küldé egy szárnysegédét, hogy állítsa meg a

menetet, és kérdje meg, miért jönnek éppen erre felé?

A segéd visszajött s azt a választ hozta, hogy éppen ebbe a kápolnába szándékoznak vinni a halottat.

A tábornok boszusan lovagolt tovább. Minél közelebb jöttek hozzá a siró melancholicus énekek, annál kedvetlenebbül érzé magára hatni a jelenetet.

A katonai harczmenet kitért a sokkal szomorubb előjogu gyászmenetnek. A tábornok megállítá lovát s várta, míg a gyászkiséret elhalad előtte.

Jöttek az énekesek nyujtott hangokon szomoru dalt énekelve a halálról és annak uráról.

Jöttek a lelkészek, egyszerü hosszú palástban, jött a kísérő népség, a fáklyavivők, és senki sem látszott figyelni a ragyogó hadfiakra. Mindenki csak az enyészet királya előtt hajtá meg fejét e perczen.

Középen egy fehér koporsót vittek, fedelére myrtuszkoszorú volt tűzve, a rózsás szemfedél kifüggött alóla.

A koporsó egyik oldalára aranszegekkel voltak e szavak kiverve : „Élt 19 esztendőt.“

A tulsó oldalon a holt neve lehetett, de azt a tábornok nem láthatá.

A koporsó után siró atyafiak mentek, talpig gyászba öltözve, köztük arcuk, mikről úgy rémlett a tábornoknak, mintha látta volna már azokat valahol, de azok sem látszottak öt most észrevenni.

Midőn a menet végképen elhaladt előtte, egy hátul elmaradttól nyers hangon kérdé a tábornok.

— Ki az, a kit itt temetnek?

— Egy szép szüz leány. Még tegnapelőtt élt, semmi baja sem volt mint a rózsa, ma már halott és eltemetik.

— Hogy hívják?

— B...i Emma. Isten nyugosztalja meg szegényt.

A tábornokot hideg borzadás futotta végig.

Az a szép piros leány, ki tegnapelőtt vele szemben ült, kire ő poharát emelte, s ki neki azt mondá :

..... Heute roth, Morgen todt. Ma piros holnap holt. . . .

Hm. Ha sors szaván fogná s győzelme fénye sem lenne ragyogóbb, mint e leány szemei — most.

— Fatalis gondolat. Monda boszusan a vezér s lovát sarkantyuba kapva, bevágtatott szállására, szótlánul, kedvetlenül.

Az nap alig lehele szavát venni.

— Heute roth, Morgen todt, ma piros, holnap holt, mormogá több izben el-elgondolkodva.

* * *

Eljött az éj.

A tábornok egyedül virrasztott szobájában, előtte a térkép feküdt, keze rajta pihent, de szemei nem néztek oda, de lelke nem volt a szobában.

Ma piros, holnap holt!

Mindig e szavak viszhangzottak gondolatai messzeségében.

Mindig ez arcz jelent meg előtte. Pirosan, életvidámon, mosolyogva; — percz mulva sápadt, hideg, szóttalan halottkép.

Azután eszébe jutott a dicsőség, küzdelmes csaták véres jutalma, a messzeszárnyaló hírnök ragyogványa, lelkében a jövő diadalok képei kezdtek fel-feltünedezni, tündöklő alakok pálmakoszorúkkal, elgázolt hadak, lánczra fűzött ellenség a diadalszekér előtt.

Látta lelkében a győzelmi zászlók lobogását, a vert ellen menekvő hadait, hallá a hurrah! orditást üldöző csapatjainak ajkán, látta a kiszámított haditerv csalhatlan sikerét és ekkor mint egy futó árnyék repült keresztül eszméi világán :

„Ma piros, holnap holt.“

Végre boszusan fölkel, nyergelt lovát előhozatá s néhány kísérője társaságában elindult a szokott éji őrszemlére.

A legelső őrszem tul volt a kápolnán, s a hogy a tábournok mellette elrobogott, különös hatással tünt szemébe az elhagyott mohlepte épület.

Eszébe jutott, hogy tegnapelőtti szomszédnéja most oda van temetve.

A tábournok különös idegható borzadással fogadta e gondolatot mindannyiszor. Daczos, erős természetét bántani kezdé e gyöngeség.

Elhatározá magában, hogy le fogja azt küzdeni.

Egyik segédét rögtön elküldé a sekrestyés után, hogy hozza elő a kápolna és a sirbolt kulcsait és gyujtasson fáklyákat.

Kevés idő múlva előjött az egyházfi, egy szerény öreg ember, kinyitá a rozsdás sarkaik-

ban csikorgó ajtókat, a temetésről elmaradt fáklyákat meggyújták s azokkal a kísérők néhányai elül menve, beléptek a kápolnába.

Szűk, sötét kis üreg volt annak belseje. A falakat pókháló lepte mindenütt, az oltár, a székek megfeketültek az időtől, maga az oltárkép festése is egészen fekete volt már, csak a fő körül kivehető szent körfény aranya látszott ki még belőle.

Az ablakok szűk ólomkarikák közé szorítva nagyobbbrészt elszivárványosodtak a ragyás verőfénytől, az egész teremben érezhető volt az a nehéz nyomasztó templom-szag, mely sokáig csukva tartott termék tulajdona.

A torony lépcsőzetéből három négy fok hiányzott, nem is járt oda fel a harangozó, a csengetyükötél lelóggott, csak pajkos suhanczok szoktak oda néha felmászni galambfiakért.

Az oltár mellett baloldalt egy nagy vörös márványtábla állt sűrűen beírva latin betűkkel, s nem kevésbé összekarczolva.

A sarkantyuk pengése szokatlanul hangzott végig a bánatosan üres egyházban s a fáklyák lobogó fénye tánczó árnyékokat vetett az elhagyott falakra.

A sekrestyés mutogatni kezdé a kápolna

nevezetességeit, a tábornok azonban félbeszakítá.

— Hagyja abban, nem akarjuk e kápolna archaeológiáját ismerni, vezessen le a sirboltba. A tegnap eltemetett szép hölgynek jöttünk végtiszteletünket átadni.

— Ugy gondoltam, válaszolá szerényen a sekrestyés, hogy a tábornok urat tán érdekelni fogná megtudni a kápolna építésének eredetét s annak nevét, kinek hamvadó tetemei ebbe legelőször letétettek.

A tábornok egyik kísérőjéhez fordult: „ez az ember, ugymond, tudósoknak tart bennünket!“ s azután előretolva a sekrestyést, tréfásan mondá neki :

— Nem akarunk barátom a szentekkel és reliquiakkal ismeretségbe jöni, csak menjünk.

A sirbolt czifra rácsajtaja megnyílt, a köcsigalépcsőkön eltűntek a fáklyák, s a földalatti ür vastag setétsége lassankint kezde engedni a betörő világnak; de bár három négy fáklya égett, a terem egyik végétől a másikig nem leheté világosan látni.

Két oldalt a szűk fülkébe, roskatag korporsók voltak betaszítva, előttük egy-egy sir-

emlék hirdeté az ott porladozó nevét, mindenféle nemesi czimerekkel felczifrázva.

Az egyik előtt egy uj alabastrom szobor állott.

Az örök álm angyala, lefelé fordított fáklával, fején mákkoszorúval.

A szobor talapjára egyszerűen volt felvésve :

. . . B—i Emma. . . .

— Szegény leány! Mondá a tábornok résztvevő arczczal s ugy érzé, mintha a nehéz léleknyomás, mely eddig üldözé, itt a halott korporsájánál elmaradna szivéről, mintha a kísértet, visszavezetve hideg fekhelyére, most elmaradna tőle és megnyugodnék.

— Menjünk tovább! szólt kíséretéhez, midőn a sirbolt háttérébe tekintve, ugy rémlék előtte, mintha nagy arany betükben kiirva ugyanott saj á t nevét látná csillámlani.

Megdöbbenve lépett közelebb : „egy fáklát ide“ kiálta.

Előtte egy magas faragványos ódon siremlék állott; egy csonka pyramid, négy vasgolyón nyugvó. Tetején egy fekvő oroszlán, nyilal átlöve, lábai alatt babérkoszorus kard.

És a fölapon nagy arany betükkel a tábor-

nok nevének hét betűje, s a kettős kifaragott pajzson családja czimere.

— Mi ez? kérdé izgatott kedélylyel a sekrestyéstől.

— A tábornok egyik öse fekszik e kő alatt.

— Nekem egy ösapám? Hogy jött az ide meghalni? Mi más tartományban lakunk.

— Itt esett el egy véres csatában ezelőtt másfélszáz esztendővel.

— Itt, ugyan e helyen?

— E helyen.

— S ki ellen küzde itt?

— II. R—y Ferencz ellen.

— Győzött-e?

— Megveretett.

— Az nem lehet.

— Annak emlékére épült e kápolna, hová a tábornokot eltemették.

— Miről gondolják azt?

— Oda fenn ama márványtábla világosan elmondja az eseményt, ha tetszik elolvashatja tábornok ur.

A tábornok felment a templomba kíséretével, s a márványon megavult betűkből képes volt leolvasni a rossz latin hexameterekben megírt eseményt, mely a kuruczok elleni csa-

tában elesett hadvezér halálát gyászemlékben tartja.

— Valóban igaz. E helyen egy ösöm esett el. Szeretném, ha ez eseményt nem tudtam volna meg, mert én is e helyen akarok csatázni. Rosz omen, igen rossz omen.

— Egy római visszafordulna hadseregével ily előjelenség után. Szólt egyike kíséroeinek.

— És én épen azért is e helyen fogok megütközni. Ha győzök, egy másik márványemlékre felíratom, hogy százötven év múlva az unoka boszut állt elesett őseért, ha pedig elveszek, csak az évszámot lesz szükség megváltoztatni az emlékkövön, nekem is jó leend.

* * *

Másnap hajnal előtt fölkelték a tábornokot azzal a tudósítással, hogy az ellenség előőrsei már mutatkoznak.

— Melyik oldalról?

— A k—i ut felől.

— KüldjeteK arra rögtön erős kémcsapatot egy félüteg ágyuval.

A tábornok sietett megtenni a rendelkezéseket, s nemsokára hallá megdördülni a ki-rendelt irányban ágyúit.

— Valahára tehát, kiálta fel megkönnyeb-
bült szívvvel. A csata kezdődik, ott megmenek-
szünk a kísértetektől. Azok nem mernek ve-
lünk az ágyútüzbe jöni. Fel lóra!

S egészen vidámon ugrott fel lovára, s fel-
készült kíséretével együtt nyargalt, merre az
ágyukat dörögni hallá. Érzé, hogy a puskapo-
ros levegő a katona atmosphaeraja, a kísértet-
világ nyomasztó rémei egyetlen szavára a
megdördülő ágyunak mind szét röpöntek
agyából, s elbúvtak félénken hideg koporsóik,
penészes templomfalaik mögé.

A köd képtelenül sűrű volt, alig lehe-
tő száz lépésnyire látni.

Csak néha adott irányt egy-egy föllobanó
vörös láng, melyre taszító dördülés követke-
zett.

— Erősen fütének a mieink, szólt a tábor-
nok arra tartva kíséretével, s nemsokára oda
ért az ágyúhoz.

Félüteg erősen dolgozott.

Mintegy három négyszáz lépésnyi távolban
egy dombon csatárlánczban szétszórt csapat
látszék, erős állomást véve. Az üteg lövöldözé.

— Nos, hogy viselik magukat a fiúk? nem
futnak-e még? kérdé a tábornok.

A tüzmeister haragos löporfüstös pofával felele :

— Állják a tüzet, mint a köszál!

A tábornok vevé távcsövét s a mennyire a sűrű ködben kivehető, a magas, egyenes alakok merően, mozdulatlanul álltak az ellenök lött golyók előtt a dombos állásponton.

— Kartácsra kell tölteni, annak hatása lesz.

Néhány kidült az alakok közül a sűrű golyózápportól elsepertetve, a többi állt, mint a szikla.

— Azon domb háta mögött bizonyosan egy rejtett ütegnek kell lennie. Egy osztály lovasság kerülje meg őket, egy zászlóalj ugyanakkor menjen nekik szuronyszegezve s vegye két tűz közé!

A parancsszó gyorsan teljesítettett, néhány percz múlva hallá a tábornok rohanó csapatjai hurrah! kiáltását. Láta őket közeledni sebes rohanással a domb felé. Egyszerre megálltak, a hurrah megszűnt, hangos káromkodás állt be helyette, a csapatok megfordultak, s csendesen ballagtak visszafelé.

— Mi lelte ezeket?

A gyalogság zászlóalji parancsnoka s a lovas osztály vezetője hevesen vitázva közeled-

tek, s a mint az üteghez értek, mindketten elkezdtek a tüzérparancsnokot szidni.

— Mi baj? mi lelte önöket? Miért jöttek vissza. Kiálta rájuk a tábornok, egészen kihozva phlegmájából.

— A patvarban is! az a baj, hogy mi itt egy félóra óta ostromoljuk a kálvinista temetőt.

Erre lehetetlen volt a tábornoknak minden boszúsága mellett is el nem kaczagnia magát.

— Tehát azok az emberek ott fából vannak?

A kérdezett káromkodott, mint egy pogány, és esküdött szörnyüképen, hogy soha semmi ivadéka sem látott olyan fejfákat, a miknek feje van faragva és dereka és csipeje, hogy az ember ködös időben katonáknak nézhesse őket.

E pillanatban valami hideg borzalom futott végig a tábornok testén. A mosoly megfagyott vonásain. Mi volt ez?

A borzadó lélekérintés újra végig futotta testét, tetőtül talpig.

Eszébe jutott a boszorkány jóslata.

„Mig a temető lakosai nem állnak ágyúid elé, addig embertől ne félj, senki meg nem győzhet.“

És a temető lakosai félóráig álltak ágyúi tüze előtt! . . .

* * *

E perczben oldalt idegen ágyúk dördültek meg.

Harsogó kiáltás jelenté, hogy az ellenséges sereg megkerülte a tábornok balszárnyát.

Egy óra mulva általános lett az ütközet.

Az egész napi csatát a pusztá vakeset intézte.

A köd oly sűrű volt, hogy tájékozásról szó sem lehet.

Egyik ellenség nem látta a másikat elébb, mint mig fél lövés távolságra állottak szemközt, s nem ritkán ugy történt, hogy ugyanazon sereg találkozó csapatjai egymásra lövöldöztek, vagy az ellenséget nézték barátjuknak s csatlakoztak hozzá.

A nyargonczok nem találták a helyeket, a hova küldettek s azután meg nem találtak vissza.

A zavar, a tévedés képtelenné tett minden kiszámított működést. A köd sűrűen, áthatlanul feküdt a csatatéren, mintha valami szellem jött volna alá, nehezítő nyomással védendő népét az ellenfél tulnyomó ereje ellen.

Egy izben a tábornok maga is a legnagyobb veszélyben forgott. Egy osztály ellenséges lovasság alig száz lépésnyire nyargalt el mellette, a mint táborkarával egyedül állott. Ha észre veszik, el vannak fogva.

A csatában végre nem lehetett semmi összefüggést fentartani. Minden csupa félreértés lett. A kiindult csapatok nem értek rendeltetésük helyére, mindenik külön küzdött, egyik előrehaladt, a másik hátranyomatott, az elszakadt csapatok kereszttüzbe jöttek. A főerő maszkok ellen operált, míg a kisebb csapatok tulnyomó had ellen vívtak eredménytelenül.

Három napig tartott az ütközet. Harmadnapra kitisztult az idő. A két sereg a folyam jegén találkozott egymással. Ott ütköztek meg utoljára dühös, elszánt viadallal, a folyam jegét pirosra festette a kiomlott vér, az eget a felgyújtott város lángja.

A tábornok kénytelen volt megfordulni, s átengedni a véresen vitatott csatát.

Hol azelőtt másfélszáz évvel egy őse elesett, s ütközetet veszte, ugyanott veszté el a késői unoka a csatát, ugyanolyan harcban.

T a r t a l o m.

	Lap
Bebe	1
Szörnyü nemesis	11
Fulkó lovag. (Rege a régi rosz világból.)	14
A régiségbuvár	53
A két Markov	67
A csillagos szoba. (Furcsa kaland. Beszéli az a kivel megtörtént)	78
A gyujtogató	87
Egy haramia-banda a havason (Igaz történet után)	102
Négy óra egy volcán fenekén	122
Egy hóhér	137
A menyegző utáni nap	143
A végzetes hely	153

